

پښتو ژبلاړ

د ښوونځي لپاره

ليکونکي: ډاکټر ماخان مېړي شينواري

خپرونکي: Ketabton.com انجنير شمشاد زهير

کال: جون ۲۰۲۱ بون=چرمي

راته گرانو ملگرو

هر يو اروا ښاد پوهاند باوري

اروا ښاد پوهاند ډاکټر محمد ابيضي
Ketabton.com

اروا ښاد پروفيسر ډاکټر نبي مصداق ته

د لوي څښتن په نامه

نيولیک

۴۶	پيدايښت	۳	سريزه
۴۷	غونډا غري	۴	نومويونه
۴۸	ويين ويونه	۵	نومځانيوي
۴۸	ويي جوړونه ،ويي پرېپوهېدنه	۵	کر نوپونه
۴۸	غونډالشننه	۷	خويويونه
۴۸	غونډالغرو ټاکنه	۱۰	اړيکوييونه
۵۰	سبجکت نومويونه	۱۱	اورب او ډولونه
۵۰	غونډالوينا	۱۵	سر غونډالي او ډولونه يي
۵۲	اړيکويز شي	۲۱	غونډالجورونه
۵۲	دوربال ټاکنې	۲۳	يو نوم/ شينوم - يو نوموی -
۵۳	اتريپوت د غونډالغري..	۲۳	پرېديکات (غونډالوينا)
۵۴	ترنوی او ناسيده خبرې (ويي؟)	۲۳	لاندي شيان شتون لري:
۵۵	ترانزيتيويي	۲۳	اړيکويز شي
۵۶	ښوونځي په ژبلار کې	۲۷	غونډالجور وني
۵۸	رکتوس او اوپليکوس	۲۳	کروني او پري - يا نه کروني (کېډونې؟)
۶۵	پوښتنغونډاله	۳۳	۳۳ احالت (څنگه والي)
۶۶	اېنکليتيکي نومځانيوي:	۳۶	سيده -، ناسيده شي
۶۸	کاسوس رېکتوس او..	۳۷	ويي - يا لغات جوړونه
۶۹	سيمانتیک	۳۸	حالت تکرار خو لوستل ..
۶۹	پښتوته ناسم راننباصل....	۳۹	ترنويونه
۷۴	گرانو ژبپوهانو!	۴۲	بدلون په ترنويونو کې
۷۷	يوه بله ستونځه:	۴۳	سيده خبرې (ويي؟)
۷۸	د علومو اکاډمي	۴۵	خويويونه
۷۹	نوي مينډني	۴۵	پوښتنغونډالي
۸۷	د ولس ژبه، که	۴۶	بڼه بدلول، اورېدل، بل..
۹۰	د ډاکټر ... کتابونو		
۹۱	د ليکنې او ژباړې		
۹۷	د ... ژوند ته يوه لنډهکتنه		

سرريزه:

ژبې وڅېړی - ژبلار

دا ليکنې زه د المني له ليکنو څخه رانيسم، نو تکیه به مې هم په الماني ژبلار وي. پښتو هم يوه اسانه ژبه نه ده، خو گومان مې دی، چې که ژبلار ته يې يو څه کار په سمه توگه وشي، همدومره سم انديزه هم ده او کېدی شي ژبلاريزو ستونځويو ته يې په سم انديزه او پوهنيزه توگه لار پيدا شي. د يوې سمې لارښوونې او چل ول سره کېدی شي د جملې يا غونډالې غړي وټاکل شي، بېلید - يا کومانځبنې به د کوچنيانو د لوبو کار وي.

ما غوښتل د ښوونځي لپاره د پښتو ژبلار يوه ساده ليکنه وکړم او داسې ليکنې مې په الماني ادبياتو و ميندلې، چې د هغې په مرسته مې دا کتاب ترتيب کړ.

زه دا ليکنه تاسو ته وړاندې کوم، په دې هيله چې د گډکار سره به يې غښتلي کړو.

مور کړی شو، چې يو ښه گرامر په پښتو هم په گډه سره وليکلې - يا برابر کړی شو، چې مرسته سره وکړو او دا خو په دې اوس وخت کې کېدی شي. مور سره د ن ج له لاري تړلي يو. ماته خو خپل دا ليکنه د الماني په مټه له الماني جوړه کړې او ستاسې وړاندیزونه هم په سترگو منم. ناسمونونه سمولی شو، که څه ورزياتول غواړی، نو ماته يې وی نوم په انگرېزي يا الماني وليکې، زه به هغه هم د الماني په مټه ورزيات کړم او له تاسو سره به يې گډ کړم.

دې ليکنه کې بيا بيا راوړني شته. ما يې ترې تېرېدل ونه غوښتل يا نه غوښتلی شول.

دا د پښتو گرامر په شوچه پښتو نه، خو په ورسره پوهور نابنده پښتو ليکل شوی. پرېپوهېدل يې ساده، خو ورسره بلدياي ستونځې رامنځ ته کوي.

که ووايو، چې له دې وي سره بلد يو، نو همدا دې پاتې شي، زه په دې اند نه يم. مور چې د کوم وي لپاره انډول پښتو وي لرو، هغه به ما ليکلې وي. مور چې په ژبه کې څه لرو، هغه بايد په ځانگړې توگه پوهنه او بيا په پښتو پوهنه کې تل او په پهاړيينه ډول وکاروو، که نه ورکيري.

Nomen / Substantive نومونه يا نومويونه..

يادونه: که دا سوبستانتیو ته نومويونه ووايو، دما په اند به موخه ور وي (وراندیزونه):
نومونه/ سوبستانتیو يا شينومونه ژوندي، شيان او کليمي په گوته کوي.

روښانه يا څرگند نومونه/ سوبستانتیو شينومونه شيان دي، چې سړی يې گوري، لمس کوي يې او حس کوي يې. له دې امله، نومويونه،

د بېلگې په توگه: مېز، پانه، غوندوسکه، پياله.

ذهني نومونه/ سوبستانتیو شيان دي، چې پرې فکر کيږي او احساس کوي يې

بېلگې: کار، تفريح، خوښي، زړه بدي

نومونه/سوبستانتیو يا شينومونه کومې پېژندنځې لري؟

نومونه/سوبستانتیو گڼونځې (تعداد ښي) لري:

یواځنی يا یوگونی (مفرد) بېلگه: ونه، گلاب، برستن.

ډېر يا ډېرگونی (جمع) لکه ونې، گلابونه، برستې

نوم/ شينوم يا نومويونه په پښتو کې دوه نښځيوالي يا نښځيتوب دي، چې د پيداښت الې له لارې سره توپيريږي، داپه دې پرېپوهېدنه چې دا نومونه نارينه او ښځينه دي.

نر- ښځيوال يا نښځيتوب د نارينه او ښځينه لپاره د ناټاکلو پېژند څښو له لارې: يوه، يوه، له يوه، له يوي، او

نښځيتوب په پښتو ژبه کې د ځنې تورو يا نوره هم ښه زيات يې د غږلرونکو تورو له لارې څخه پېژندلکيږي.

دا دې په گوته وي، چې څوک يې د کوم توري له لارې نه شي ټاکلی. دا په دې پرېپوهېدنه چې دا ټاکل کيږي نه، دا همداسې له پيداښته دي، چې همدا يې ډېره غوره ده. زموږ ژبپوهان په دې هکله د پوره ناسمون سره مخامخ دي، لکه د ئ منح ته راوړنه، چې ناسمه ده، دا په دې پرېپوهېدنه چې دوي د يوه غږلرونکي توري له لارې کر يا کرنه او نوم غواړی وټاکي، نو داسې ژبنيزه لار نه شته. د تورو له لارې ن-ښ نه ټاکل کيږي.

کوم توري دي، چې دا يې له مخې پېژندل کيږي (که ووايو، چې کوم توري دي، چې دا ټاکي، ناسمه ده، دا په دې پرې پوهېدنه چې ټاکل کيږي نه).

-- دا نرېځيتوب کېدى شي، يواځې په يوگونښه کره شي:

نارینه په يوگونښه: مېز/ په ډېرگونښه: مېزونه

ښځينه په يوگونښه: پياله/ ډېرگونښه: پيالي.

-- ډېرگوني (په نوميناتيو يا نوميز) د پېژندنځې سره جوړېږي.

مور په پښتو کې يواځې ناکلې پېژندنځې لرو: يو مېز، يوه پياله

Pronomen نومځايڼيو

Pronomen نومځايڼيو: زه گورم، دما کتاب. دمور موټر. زه، ته، هغه اونور

Adjektiv خويويونه (د مور د پښتو ادبياتو کې ورته ستايننوم وايي، خو د ما په اند دا خوي نوم به يې موخوړ وي، چې خوي نوم هم دی، ځکه چې د يوه شي خوي ښايي): ښکلې ونه، لټ سپی.

Numerale گڼيز: دوه (دوې) لارې، شپږم ټولگی.

غواړو چې گڼونه په گڼونځښو وليکو: ۲ لارې، ۶ - م ټولگی (۶ ټولگی ناسم دی).
-- ځنې نومونه/شينو مونه د هغه د پسېسېلې په مرسته پېژندلکيږي.

- والی، - توب،

کوچنيوالی، نارينتوب،

کليوال، کليواله، نرولي، ښخولي.....

-- Verben کرنيونه:

هغو ويی ته يو کرنوی وايي، چې څه کرل کيږي يا پېښيږي يا څه شی يا کيږي دی
-- کرنوی په ځانيزه بڼه

يوگن يا يوگونی: ۱. کس: زه ځم. ۲. کس: ته ځي. ۳. کس: هغه ځي.

Plural (Mehrzahl) ډېرگنی يا ډېرگونی: ۱. کس. مور ځو. ۲. کس: تاسو ځي. ۳. کس: هغه، هغوي ځي

يادونه: په پورته کې: ۱. او ۲. د لومړي او دويم په ځای ليکل کيږي. زيات وخت - لکه د مخه مي چې گوته ورته ونيوله- ۱ -م، ۲-م ليکل کيږي.

Hilfsverben مرستندوي کرنيونه: بېدل يا يل، چې ماته سم برېښي، لرل، کېدل.

د مرستندوي کړنويونو په مرسته بېلابېل وختونه جوړېږي،
د بېلگې په توگه: مور تللي يو، مور تللي وو، مور به لار شو.

کله کله دا د ادورب، نوم يا خويوی سره ځانله وي.
د بېلگې په توگه: هغه لاندې دی. زه وری يم يا لوره لرم. زه نېکمرغه يم.

مودال کړنويونه: بايد، غوښتل، اجازه لرل يا – ورکول...
هغه يا که غواړی دا تل د يوه کړنوي د اينفينيتيو (بنسټينه) سره په تړاو کې دي او د هغه
سرچينه بيزه وينا بدلوي.
هغه کړی شي د بېلگې په توگه رابند کړي، يو څه هر ورو (مجبوريت) شي، يوه هيله يا
غوښتنه(؟) ووايي (افاده کړي)، يو څه بېبنديزه يا خپلواک کړي.
بېلگه: هغه بايد راشي، هغه دي بيده شي، زه کړی شم (د چا ومخ ته) ولولم.....

ناتوانه کړنويونه:

دا هغه کړنويونه دي، چې بنسټ نه بدلوي.

بنسټينه ۱ . بنسټ بڼه ۲ . بنسټينه..... ۳ . بنسټينه (۱)

انځورول زه انځوروم ما انځور کړل ما انځور کړي وو

ويل زه وايم ما وويل..... ما ويلي وو

توانمند يا غښتلي کړنويونه : هغه دي، چې بنسټ بدلوي.

بنسټينه..... ۱ ۲ . بنسټينه ... ۳ . بنسټينه (۱)

ځغاستل.....زه ځغلم..... زه وځغاستم.... زه ځغاستی وم.

لمبل زه لامبم..... ما وللمل..... ما لمبلي

دا يوه بنسټ بڼه د بنسټکړنوي له امله ده او دا پسې بله ترې منځ ته راغلي بنسټينه يا ميراث
دی. نه پوهېږم څه نوم ورکړم.

نالاريز (نا منظم يا بي قاعدې يا بېلاريز) کړنويونه

بنسټينه ۱ بنسټينه ۲ . بنسټينه..... ۳ . بنسټينه

تلل زه ځم، زه لارم..... زه تللی وم

اړيښه يادونه: د دې کړنو سره د وخت له مخې د کړنويونو بڼه بدلېږي او پرته له دې،
ځانگړو ويونو سره نومځای نيوي هم خپله بڼه بدلوي:

لومړۍ: هغه کرونوونه، چې کېدل کيږي او بل يا پرې کړوني ته اړ نه دي، په هغوي کې نومځای نيوي بڼه نه بدلوي.

بېلگه: زه خم. زه لارم. زه تللی وم.

دویم. هغه کرونوونه چې پرېکړونې لري.

بېلگه: زه خورم. ما خوړه. ما خوړلي وه يا خوړلی وو. دلته يو څه شته، چې خوړل کيږي.

خويوی (عربي صفت) Adjektive

خويويونه او ډولونه يي:

-- خويوی يو څنگه والی يا حالت يا يو خوي په نخښه کوي،

په غونډاله کې دا سړی د لاندې پوښتنې په ځواب کې پيدا کوي يا ميندي:

يو شی څنگه دی؟

د بېلگې په توگه: رنگه، ښکلې، آرام، مړاوی، خپلواک...

ځنی ادجکتیو يا خويويونه د پسې سيلبې له لارې پېژندلکيږي (پسې ترلی Suffix):
ناپای، -ور، -ور - والی، - ځنی

-- ادجکتیو له دوه ادجکتیو يا له يوه نوم/شينووم او يوه ادجکتیو څخه جوړ دي:

دبېلگې په توگه: تياره شين، غښتر، رنگارنگ...

-- د ادجکتیو يا خويويونو کارونه:

موثر گړندی ځغلي. (بېدل (د شته والي) په څير پوره کونه، کېدل، پاتېدل (prädikativ).

گړندی موثر. (نوم /شينووم ته ورزياتېدل (attributiv).

گړندی گټي. (د خپلواک نوم / شينووم په څېر (substantiviert)

که يو ادجکتیو يا خوي وی له يوه نوم/شينووم څخه د مخه راشي بايد بڼه بدل شي:

۱ - نوميز: کوښښي زدکونکی ځانگړی ستاينل کيږي.

۲ - خاوندوالی: دا د کوښښي زدکونکي لاس ته راوړنه ده. دلته ،، د ،، د خاوندوالي مورفېم دی.

۳ - داتیو: ستاینه وکوبنښي زدکونکي ته ده. یا له کوبنښي زدکونکي څخه ستاینه کيږي. له کوبنښي هلک سره ستاینه مل ده. له کوبنښي هلک کره خو او همداسي نور.

۴ -اکوزاتیو: بڼونکي کوبنښي زدکونکي ستایي

یادونه: مور به پښتو حالتونه له څلورو زیات ولرو، چي هغه د خبرو دي او باید وڅپړل شي. ما په دې هکله لیکنې کړي، که درانه ژبپوهان غواړي مرسته وکړي، خو ترې منندوي به وم. (۱)

دا پورته لړ روښانه کوو: په الماني کې دا روښانه دي

و ۱ – ته: کوبنښي. دلته زده کوونکي کوبنښي دي، دا په دې پرېپوهېدنه، چي کرونۍ دی.

و ۲ – ته: دلته د ،، د ،، د واکوالي مورفيم ورزیاتېږي.

و ۳ – ته: د ،، و ،، له لاري بدلون دی او همداسي له ،، له ،، سره.

دا د الماني دريم حالت مور په پښتو کې لکه چي ډېر لرو. دې ته دې بيا ځانگړې پاملرنه وشي.

و ۴ – ته: دلته زدکونکي ناکرونۍ دی او که پرېکرونۍ ور سره سم راځي، نو دا به يي نوره هم بڼه روښانونه وي.

نورو او لا پسي روښانونو ته يي گران لوستونکي سوچ کړی شي.

په نورو ژبو کې زیات ادجکتیو یا خویویونه جگېدی شي، خو مور دا په پښتو کې هغسي نه لرو او د ۱۹۶۶ زک کې مي، چي په پښتو ټولنه کې په هکله خبرې کړي وي او هلته په کوټه کې څو ژبپوهانو شتون لاره د ارواښاد دوست شينواري په گډون، داسي وويل شو، چي مور دا په ډېر او خورا سره جگولی شو.

-- ډېر خویویونه جگېدی شي

بنسټپوړی (زیاتېدنه یا مثبت): گړندی، جگ، ښکلی

۱ – لومړی جگېدنپوړی (کومپاراتیو Komparativ) ډېر گړندی، ډېر جگ، ډېر ښکلی.

دویم جگېدنپوړی (سوپرلاتیو Superlativ) خورا گړندی، خورا جگ، خورا ښکلی.

یادونه: د ،، ډېر،، او ،، خورا،، په ځای ماته بل څه بڼه مناسب نه برېښي، خو تاسو په کې فکر وکړی.

یادونه: پښتو د نورو ژبو په څېر داسي په لار جگېدنه نه لري.

-- خویوی له پرتلییزویونو سره: لکه، یا، له، چا سره

بنه کېدونکی یا ډېرېدونکی: دومره همدومره ... لکه: زه (هم) دومره لوی یم لکه ته
Komparativ کومپاراتیو.... لکه، ... ته له ما څخه ډېر لوی یی.

یادونه: زموږ ادیبان لیکي: ترما ډېر لوی یی او دا ناسم دی.
یو اړیکوی تل د هغه له نسبتوي سره څنگ په څنگ وي.
(نوم/شینوم، نومځاینیوی، خوی وی یا ادورب)
اړیکوی تل هممهال یا سملاسي د مخه یا پسي پروت وي

-- سړی څنگه یو مخ ته – یا پسي ځای نیوی یا اړیکوی له ادورب څخه توپېرولی شي؟

یو مخ ته– یا پسېځاینیوی د یوگوني وي په څېر د غونډالي غری یا غونډالغری نه دی.

-- یو ادورب د یوگوني وي په څېر غونډالغری هم کېدی شي.

بېلگه: ټکی د گردی دباندې پروت دي (دلته پسېځاینیوی یا اړیکوی د نوم/شینوم سره د
خاوندوالي څنگه والي یا په حالت کې دی).

یادونه: ما په پیل کې داپورته غونډاله داسې لیکلې وه: ټکی له گردی څخه د باندې پروت
دی.

دا دپورته غونډالي ناسمه لیکنه ده، ځکه چې په دې غونډاله کې به ټکی له گردی دباندې
وي، خو هغه ځای به د گردی له خاوندوالي څخه بل ځای کې دباندې وي.
ټکی د باندې پروت دی (ادورب – لوکال- یا ځایز ادوربال)
پرته له دې کېدی شي یوگوني ویونه د اړیکوي (مخ-یا پسېځاینیوي) او د ترنوي په څېر
هم وکارول شي.

بیا: د گردی دباندې، په دې پرېپوهېدنه، چې دا دباندې د گردی پورې اړه لري او که
ووايو، له گردی څخه د باندې، ، نو کېدی شي، داد گردی نه وي، دابه یو بل چېرته
کېدی شي وي..
بېلگه:

هغه د گادپینگ ترڅ کې له کرکی څخه کتل. (اړیکوی له نوم/شینوم سره د خاوندوالي په
حالت کې)

هغه له کرکی څخه کتل، په داسې ترڅ کې چې دباندې زورور جگر وو. (ترنه)

präpositionen -- اړیکویونه

او په غونډاله کې یې ځای:

له نوم/شینوم څخه د مخه یا پسي

بېلگه: هغه د سین په اوږدو گرځېد

-- د نوم/شینوم اخوا یا له نوم/شینوم څخه لرې کېدنه :

بېلگه: له سینغاري څخه اخوا هغه کوچنی وچه (ټاپو) لیدلی شوه. له جلال ابد څخه لرې.

-- له نومځاینيوي سره:

بېلگه: ځمري نن له ما کره شپه کوي. ځمري نن له ماسره دی

-- له خوینوم او نوم/شینوم څخه د مخه:

بېلگه: هغه د پستو، سرو شگو له منځ څخه و اوبو ته وځغېد.

له ادورب سره:

بېلگه: هغه د شا له خوا څخه غونډوسکه منځگردی پوري غورځوي.

Präpositionen اړیکویونو ته بېلگي: دا چې مور تراوسه پوري اړیکویونه څنگه بلل

او کارول، د دې څېړني سره هغهسي نه ده، چې توپيرونو ته يې د گرانو لوستونکو پام راروم. بل ځای کې پوره څېړل شوي.

دبېلگي په توگه: پر، په، کې، باندې، پاسه، منځ (منځ کې)، (پر) باندې، څنگ کې، مخامخ، څخه، سره (له دې) و... (ته)، (له) امله، تر، سره له دې، پرته، دننه، پسي، له (وخت سره راځي)، مخامخ، شاته، دپاسه، کله کله، وحت ناوخت، پسي، دپاسه، دباندې، دپخوا،

يادونه: دماناسمون. په پورته کې پر او په د داتيو حالت پوره کېدونکي دي او ځانله څه تړپيوهېدنه نه لري، دا بلواک ويونه دي، دا بل ځای کې پوره روښانه شوي دي او دا په پښتو کې نوي ميندنه ده

اړیکویونه په نڅښه کوي:

- يو ځای (دباندې، لاندې)

- يو وخت (څخه، ترڅ يا منځ كې)

- يو ډول او رقم (ټيک او ټيک ...) .

- يو لامل (سره) (سره له دې) ، امله

Adeverb ادورب او ډولونه يې:

-- دا وی ادورب په غونډاله کې يو غونډالغری دی او يا يو اتريپوت

لوکال ادورب (ځای ادورب)

-- چېرته؟ کومځای؟ (دلته، هلته، پاس، لاندې، دا، هغه، دباندې)

-- له کومه ؟ (له پاسه، له دباندې، ...)

چېرته؟ کومځای ته؟ (بني لورته، هلته، د مخ په لور يا مخته ...)

Temporaladverb (Adverb der Zeit)

تمپورال ادورب (د وخت ادورب)

- کله؟ (لمرلوېد، سهار، اوس، وروسته، هغه وخت، نن ...)

-- څومره اوږد؟ (په ساعتونو، تراوسه، تل، له هغې ...)

-- څومره ډېر؟ (ډېر، کله کله، --- ...)

Kausaladverb (Adverb des Grundes)

کوزال ادورب (د لامل ادورب)

ولې؟ له څه امله؟، په څه ترڅ کې؟، له څه سره؟، له څه څخه؟، د څه لپاره؟

Modaladverb (Adverb der Art und Weise)

موډال ادورب (د رقم او ډول ادورب)

څه ډول؟ څنگه؟

(د زړه له کومې، ځانگړې، بلډول، نېکمرغه، څرگند، بې ادبه، ډېرواره، تر، نږدې، ډېر،

لږ، نږدې)

ادوربونه کېدی شي وکارول شي

- له يوه کړنوي سره په تړاو د څنگه ورکړې په څېر (زه دلته پاتېرم).

- له يوه خوږوي يا له يوه بل ادورب سره په تړاو د اتریبوت په څېر (تل ارام پاتې شي، کله دباندې، کله دننه؟)

يو ادورب کړی شي د ترنوي دنده واخلي، که دا څنگيزه غونډاله ولري. ترنيز ادوربونه کېدی شي لکه خوږيونه د خونديوني او نيت يا قصد په څېر ووپشل شي.

اړيکونيز ادوربونه جوړيږي د بېلگې په توگه (له) ... څخه

- دي + پسي = دي پسي

- دي(ځای) + پسي = دي پسي

- څه + پسي = څه پسي

- څه + هکله (باره) = (په) څه هکله

له ترنوي سره کېدی شي ويونه، ويونډلې(-گروپونه) او غونډالې يو له بل سره وتړل شي.

دا د غونډالو خپلواک غړي نه دي او اتریبوت هم نه دي.

له ويونترنو سره به ويونه، ويونډلې يا غونډلې يو له بل سره تړل کيږي؟

داخپلواک غونډالغړي نه دي او اتریبوت هم نه دي.

د ويونو ترنې:

بېلگه: سپين، غرنی او تورگل گرځېدا (چکر) ته ځي.

سپينگل او ملالی سررول(بنسترول يا اصل رول) لوبوي. (لکه په فيلم کې)

له ويډيلو(- گروپونو) سره ترنه

بېلگې: د ډلېکار لاس ته راړني به په يوه ستره پلاکات يا يوه ليدونکي تخته ليک وېنول شي.

په غونډالترنو (**Parataxe**) کې له دوه سر غونډالو سره.

بېلگې: سپين فيلمجوړونکی دی او سپينگل د کامري شاته ولاړ دی.

ملالی غواړي موزيم ته لاړ شي، خو (مگر) سپينه په مينه سينما ته ځي.

Bei Satzgefügen (Hypotaxe) mit Haupt- und Nebensatz:

له سر غونډالې او څنگغونډالې سره غونډالزياتونه يا ورزياتونه

بېلگې: لمر بېرته ځليري، له هغې وروسته چې ورېنګي وورېده.
پوستوالا يا پوستورونکي پوست راوړ، سره له دې چې د شپې توانمنده ورېنګي وه.
د ترنويونو سره سرې کړې شي خپل نيت ووايي يا څرګند کړي:

(kopulativ) يو بل سره لړۍ کې

بېلگې: همداسې، او، لکه څنګه - لکه هم، هم، پرته له دې، له دې برابر، لومړی، پای،
بالاخره (?).

بېلگه: زه په سپورتوننه کې غړی يم، همداسې په موزيک بسونځي کې هم.

(disjunktiv) څه پرديکول (پردي)

يا- او يا، يا....

بېلگه: موږ يا په گاډي کې ځو يا په موټر کې.

(restriktiv) څه بندول يا رابندول يا کمول

مګر، ځانله، ټيک (فقط؟)، بياهم، چېرته مخامخ، ترهغې، دومره لري....

بېلگه: موږ اوس له درس سره پيل کوو، ترهغې چې ټول چمتو وي.

(kausal) لاملول (لامل راوړل)

ځکه، که، سره له دې، داسې چې....

بېلگه: هغه تياتر ته په وخت نه راغی (را نه غی)، ځکه گاډی ناوخته راوړسېد.

(temporal) وخت ورکول

په ترڅ کې، وروسته له دې، له هغې، تر....

بېلگه: هغه يو سخت ټکر کړی وو. له هغې (وخته) تل بيا درديري يا خوگيري (که
غواړی درد لري).

(negierend) څه نه کول (او که څه نه ول، لکه تور، نه تور)

بي له ، په ځای . نه-بلکه...

بېلگه: هغه په وړېځو کې تېرول، چې په ځای يې بېرته کوټگی ته لار.

(conditional) یو شرط ایښول:

که، کله، بلډول، پرته له.....

بېلگه: ملالی هرومرو غواړي تیاتر ته لاره شي، که لا کارتي شته وي.

(komparativ) پرتله کول

څنگه، پس نو، کله چې، ټیک داسي....

بېلگه: سپین داسي اغیز وښود، چې گوندي هغه به ډېر زړه بدی وي.

(instrumental) لار ښول (الات ښول):

له دې سره، په دې ترڅ کې، په دې کې.....

بېلگه: هغه په څرگند ډول خپل توان ښه کړ، داسي چې --- یا ځکه چې ---- یا له دې سره چې هغه زیات تمرین وکړ.

(konzessiv) قانع کېدل یا قانع کول:

په رښتیا... مگر، سره له دې، کله چې .. مگر، هممهال،

بېلگه: سره له دې چې له جکر څخه خبروو، خو مور بیا هم لارو.

(adversativ) څه مخامخ کول:

مگر، بلکه، له دې زیات، مخامخ، هم، بیا هم، د څه مخامخ، خو

بېلگه: هغه د کور کار نه کوي، خو په مینه سپورت ته ځي.

(proportional) نسبت څرگندونه (متناسب) یا پرتله ییز:

همغومره، څومره، څومره... همغومره

بېلگه: هرڅومره چې هغه ډېر کار کوي، همغومره ډېرې پیسې اخلي.

(modal) یو رقم او ډول څرگندونه یا ښونه

په دې چې، ځکه چې

بېلگه: هغه مور نیکمرغه کوي، په دې چې یا ځکه چې ناولتوب غورځوي.

Hauptsätze

سرغونډالي یا بنسټغونډالي: هغه غونډاله، چې پوره موخه څرگندوي او هو همداسې د څنگغونډالي پیل کې راځي (تل داسې نه وي، خو دې ته دې تل پام راوگرځول شي).

د غونډالي خونديونې له مخې سرې توپيروي:

Hauptsatz als Aussagesatz:

سرغونډاله د ويناغونډالي په توگه

بېلگه: ورينگي وريري. توپ رغري. زدکونکی يوه غونډاله ليکي.

يادونه او پېژند: وينا هغه ده، چې يو رښتيا ارزښتيا يا نارښتياولري.

ويناغونډاله هغه غونډاله ده، چې رښتيا ارزښت رښتيا يا نارښتيا يې ښوول کېدی شي.

- د ماد،، سم اند،، کتاب کتلی شی.

Hauptsatz als Fragesatz:

سرغونډله د پوښتنغونډالي په توگه

بېلگه: (ايا) ورينگي سبا وريري؟ ولي غوندوسکه ورغړېده؟ (ايا) ته يوه غونډاله ليکي؟

يادونه: که پام مو وي، نو د ويناغونډالي او پوښتنغونډالي منځ کې توپير نه ليدل کيږي، نو

دا پوښتنغونډاله به يواځې له پوښتنڅېبې سره موخه وره کوو او که،، ايا،، به ورسره

ليکو؟

په وینه کې يې بيا روښانه توپير شته.

Hauptsatz als Aufforderungssatz:

سرغونډاله د امریه غونډالي په څېر

بېلگه: سملاسي يوه غونډاله وليکه! ناسمون مه کوه! ليکه!

سر غونډاله د درنښت امري په څېر

بېلگه: هيله ده چې په غونډال ليکنې پيل وکړي.

يا: که هغه ته څه ووايي.

سر غونډاله د غوښتنغونډالي په څېر:

بېلگه: کاش چې تا ناسمون نه وی کړی! تا کړی شو چې پوهنتون پيل کړي!

سر غونډله د غږ غونډلي په څېر:

بېلگه: گوره، ډېر ناسمونونه دي درلودل! دا داسي ناوړه!

Infinitivsätze

ايفينيتيو د کړنوي بنسټينه يا بللبنه او هغه ته خپله پرېپوهېدنه ورکوي. هغه له وېينست او پايوني جوړه ده. ايفينيتيو غونډالي له ټاکلو ويونو او اوږونونو يا بنه يي بنه بدلونونو وروسته کاروو.

بېلگه: مخ ته لرل (د يو څه کړنې). زه مخ ته لرم، چې د تېنيس لوبه پيل کړم.

زيات وخت ايفينيتيو غونډاله له سر غونډالي وروسته ځای ياځای په ځای وي، ډاکړی شي چې د غونډالي پيل کي راشي..

اېفینیتيو غونډالي د کړنويونو سره په بنسټينه غونډالي دي. = spätlateinisch (modus) infinitivus = نه نږدې ټاکونکی (نه له نږدې ټاکونکی)

Infinitivsätze ohne “zu”

ايفينيتيو غونډالي بي له،، ته،،

بېلگي: په څوکي ناست پاتي شه.

زه موټر ولاړ پرېږدم.

Infinitivsätze mit “zu”

له،،ته،، سره

بېلگې زه و عده درکوم، چې (و) سبا ته له تا سره وگورم.

Infinitivsätze mit ”Modalverben”

اینفینیتیو غوندالی،، مودال کرنویونه

بېلگې: زه غواړم تا په روغتون کې وگورم.

ته کری شي (اجازه لري) د ټولگي سره رسختي يا ارامي ته لار شي

Infinitivsätze mit ”werden”

اینفیتیو غوندالی د،، به،،

بېلگې: مور به نیاونیکه وگورو.

ته به ناوخته راشي.

:Partizipialsätze

پارټیخیپغونداله یوه ځنګیزه غونداله ده له پارټیخیپ ۱ سره (پارټیخیپ پرېزنس) یا له یوه پارټیخیپ ۲ (پارټیخیپ پرفکت) سره. دا برخونډاله د سرغوندالی و شي ته موخه لري او داپارټیخیپ په ډېرو حالتونو کې غزیري.

بېلگه: په بریا هیله من، هغوي وخیل ټیم ته دعا وکړه.

یو پارټیخیپ یوه ګراماتیکی یا ژبلاریزه بڼه ده، چې له یوه کرنوي را بېلیري او له دی سره سره کله، کله د یوه خوي وي خوي غوره کوي، په ځنو برخو کې د یوه کرنوي خوي هم غوره کوي.

Partizipialsätze

پارټیخیپ غوندالی د پارټیخیپ ۱ (پارټیخیپ اوس وخت) او پارټیخیپ ۲ (پارټیخیپ تېر وخت) سره جوړیري.

پارتيڅيپ ۱ له يوې پارتيڅيپغونډالې له دوه هممهالځاستنده کړنو سره کارول کيږي. بېلگې: په الوتکه کې ناست، جگېدو ته صبر کوي.

په ځمکه پروت، هغه ستوري گوري. په پارتيڅيپيالغونډاله کې له پارتيڅيپ ۲ سره کړنه په بنسټ – يا سرغونډاله کې کړني څخه د مخه کړل کيږي.

بېلگه: پاس نا وخته ورکړل شو، تور لوبغاړي(تور ساتونکي يا گولساتونکي) وکولی شو هغه ونيسي.

همدا اوس چې دی وپېن شو، هغه وو چې تلفون زنگ وواهه.

Die Satzreihe غونډال لړۍ

Der zusammengesetzte Satz يوځايشوي غونډالې

يوه غونډال لړۍ (Parataxe) – غونډالترنه هم بلل کيږي. له دوه يا ډېرو برابرازېښته غونډالو څخه جوړيږي:

بېلگه: مور وکار ته ځي. پلار خرڅلاو ته.

مور وکار ته ځي(،) او پلار خرڅلاو ته.

Ein Satzgefüge (Hypotaxe)

غونډالزياتونه (Hypotaxe) له سر - يا بنسټغونډالې (زيات وخت له يوه ترنوي سره تړلې) څخه جوړه ده.

په ژبلار کې د هيوپوتاکس لاندې د يوې ځنگيز غونډالې د بلي ځنگيز غونډالې سره ترتيبول پوهيږو. يوه گډوله غونډاله، چې له يو ځله يا له ډېر ځلو هيوپوتاکسو څخه لاس ته راغلي وي، په ژبلار کې غونډالزياتونه پوهيږو. (کېدی شي مور د مخه بل څه نومولي وي، خو زه ترې خبر نه يم. زه ملامته يم).

له غونډالزياتونې څخه په ژبلار کې يوه گډوله غونډاله پوهيږو، چې لږ تر لږه له يوې بنسټ – يا سرغونډالې او له يوې ځنگغونډالې څخه جوړه وي(او يا هم زياتې

ځنگيز غونډالي ولري). غونډالزياتونه د هيووټاڪس په مېكانيزم جوړه يا ودانه ده. بېلگه: زدكونكى يو څه پوهيږي. هغه بايد زده كړي.

زدكونكى پوهيږي، چې هغه بايد زده كړي.

په غونډالزياتونه يا له څو غونډالو يوه جوړونه....

په غونډالزياتونه يا له څو غونډالو يوه جوړونه كې بنسټ-يا سر غونډاله او ځنگيز غونډاله.

ځنگيز - يا ځنگغونډاله د بنسټغونډالي مخ ته، ځنگ ته او يا د بنسټغونډالي منځ كې وي. هلته يوه غونډالزياتونه منځ ته راځي.

ځنگيز غونډاله له بنسټغونډالي څخه د مخه:

بېلگې: دا چې يا ځكه چې باران وريږي، لوبه په كوته كې كوو.

سره له دې چې زه وخت نه لرم، سينما ته ځم.

ځنگيز غونډاله د بنسټغونډالي پسې:

مور لوبه په كوته كې كوو، ځكه چې باران وريږي.

زه سينماته ځم، سره له دې چې وخت نه لرم.

ځنگيز غونډاله د بنسټغونډالي منځ كې:

بېلگې: مور لوبه، دا چې باران وريږي، په كوته كې كوو.

زه، سره له دې چې وخت نه لرم، سنما ته ځم.

ځنگيز غونډالي

ځنگيز غونډالي كېدى شي د هغوي د دندې له مخې توپير شي، بيا كېدى شي غريغونډالي وبلل شي.

شيغونډالي (غريغونډاله په نوميز حالت كې)

څوك چې وړى وي، بايد وخوري. (څوك بايد وخوري؟)

ډېر خوبېږم، چې ته مې نن كتو ته راځي . - څه (شى) مې خوښوي.

شيغونډاله (غريغونډاله د خاوندوالي -، داتيو-، اكوزاتيو- يا اريكوين شى په څېر يا بڼه):

بېلگه: زه په یاد لرم یا راوړم، چې هغه یوه جایزه گټلې. (خه(شی) می په یاد لرم؟)

سپین سوچ وواهه، چې هغه خه کری شي. (سپین خه سوچ وواهه)
هغه هکپک وو، چې هغه یوه جایزه گټلې. (هغه په خه هکپک وو؟)

Adverbialsätze ادوربال غونډالې:

بېلگې:

هغه لمبا ته لار، (کله) چې هغه د کورکار پای ته ورساوه. (هغه کله لمبا ته لار؟)
سپین ناوخته راغی، خکه چې گادی ناوخته شوی وو. (ولی سپین ناوخته راغی؟)

Attributsätze اتریوتغونډالې:

اتریوتغونډالې په ژبلار کې یوه ځنګیزه غونډاله ده، چې د یوه اتریوت دنده لري، داسې چې له یوه نوم (سوبستانتیو) یا د یوه سوبستانتیو ګروپ په واک کې وي.

بېلگې: سپي، چې غاږي، نه داري. یا دارل نه کوی. (کوم سپي نه داري؟)
پیل(فیل) اموخت(عادت) لري، چې (هغه) سر خوروي (پیل خه اموخت لري)

Konjunktioalsätze ترنغونډالې:

ځنګونډالې د ترنویونو له لارې لارښودیري

کرنوی زیات د ځنګیزې غونډالې په پای کې په خای وي.
د خپلې غوښتنې یا نیت سره سری دا توپیرولی شي:

Kausalsatz (Begründungssatz)

کوز الغونډالې (لاملغونډالې)

(ترنې: چې، خکه، خکه چې، دا چې، داسې په نامه(؟))

بېلگه: زه تا واده کوم، خکه چې راته ګرانه بی.
سبا ته ښونځی نه شته، خکه چې د رسختی پیل دی

Konditionalsatz (شرطی غونډاله)

(شرطونه: ځنګه والی (؟) (حالت) د خبرو دي، کله (چې)، که، پرته له، بل ډول...)

بېلگه: نمرې به دي ښې شي، که تا درسونه زده کړل.

زه چای جوړوم يا کړم، که ته راځي.

Modalsatz (Satz der Art und Weise) (د رقم او ډول غونډاله)،

(کنجکشن يا ترنويونه: داسې چې يا که چېرې، که چېرې، که)

بېلگه؛ تاسو لوبه گڼلی شئ، که (چېرې) تاسو پوره وهڅېږئ.

Temporalsatz (Zeitsatz)

(وختغونډاله)

(ترنويونه: (چې، له هغې، دې ...) وروسته، ترڅ کي، له هغې پسې، پورې (دلته مې، تر، لیکلی وو، خو د وروستيو څېړنو لهماخي، تر،، ناسم دی او څه پرېپوهېدنه نه لري. دا موضوع لږ پېچلې شوې، چې بل ځای کې به پرې وغږېږو)، ...)

يادونه: تر د ترنوي په څېر هم راځي، خو د له او نورو ځاينوي نه شي کېدی

۱۰ بجو تر ۱۱ بجو پورې. يا ۱۰ - ۱۱ بجو

بېلگه: ټولگي (هغه) مهال (د کاډو) تمځای ته راغلل، چې گاډی راورسېد.

غونډالجوړونه

يوه ساده غونډاله څنگه جوړه ده؟

نجلی ليکي (شينوم (نوم)+پرېديکات)

(ايا) نجلی ليکي؟ (پويتنوی + شينوم يا نوم+پرېديکات)

ژوندپېاټو د مرو (ومرو ته) دعا وکړه. (نومځاينوي + خاوندوالی شی (د، ته، حالت)+ پرېديکات)

پلورونکي له مشتریانو څخه خوښنه وکړه. (شينوم + داتيو شی + پرېديکات)

ځوان ملگری گوري. (شينوم + اکوزاتيو شی)

بنونکي ليکناسمون پام کې لري. (شينوم + اړيکويز شی+پرېديکات)

زه په شينواریو کې اوسېرم. (شينوم+ځايوربيال + پرېديکات)

گاډی ناوخته ځي. (شينوم + وختيز ادوربيال + پرېديکات)

سترنج د وختنبرولو له امله کړم

د ما د ملگری سپی په اوبو کې لامبي. (د خاوندوالي اتریوت + شی + خای ادوربال + پرېدیکات)

کوم خایدلونونه شونتیا شته؟ یا کوم خایدلونونه کېدی شي؟ (خوښه مو)
خوان خپل ملگری گوري. (شینوم + اکوزاتیو شی + پرېدیکات)

پوښتنه یې هم همداسې ده، خو ،، ایا، یې و مخه ته راتلی.

(ایا) دا خوان خپل ملگری گوري دا خوان. (نوم + اکوزاتیو شی + پرېدیکات)

Subjekt (Satzgegenstand) und Prädikat (Satzaussage)

شینوم (غونډال اله) او پرېدیکات (غونډالوینا)

(یادونه: پرېدیکات هغه څه دي، چې یوه کرڼه کرل کیري یا یوه کرڼه کیري)

د غونډالغرو سره

شینوم (غونډال اله) او پرېدیکات (غونډالوینا) سره سری کری شي ساده غونډالي جوړي کړي.

بېلگې: کوچنی لوبیري. موټر روانیري. سری پخوي. بنځه گندي.

د پوښتنې په بڼه: هلک لوبیري؟ روانیري موټر؟ پخوي سری؟ گندي بنځه؟

یادونه: زه پرېکړه نه کوم، چې دا به څنگه راغلي وي. مور په پښتو کې لکه غونډاله یو ډول لیکو او بیا پوښتننځبڼه پسي زیاتوو او یا یې د مخه ایا لیکو. فکر به ورته وکړو.

شی یا ښه یې نوموی کړی شي

یو نوم/ شینوم – یو نوموی -

یو نوموی د مل سره-

یونوم/شینوم د اتریوت سره -

یا هم یو نومخاینیوی وي.

یادونه: په بڅبنه. تاسو پوهېږي، چې دا پورته - د ،، وي،، په ځای لیکل شوی، دا په دې
ترېپوهېدنه، چې په هرځای کې د ،،،، په ځای وي راتللی شي.
شینوم (غونډال اله)

زدکونکي زده کوي.

څوک یا څه شی؟ (نومیز)

څوک یا څه شی زدکوي؟ زدکونکی زده کوي.

شینوم: زدکونکی

Das Prädikat (Satzaussage)

پرېدیکات (غونډالوینا)

زده کونکی زدکوي.

څه کوي.... ؟ څه پېښېږي...؟

پرېدیکات وايي، څه دي، څه پېښېږي یا څه کرل کېږي یا څه کېږي.

زدکونکی څه کوي؟ زده کونکی زده کوي.

پرېدیکات زده کول.

پرېدیکات تل یو کرنوی دی.

شی - غونډالپوره کونه

لاندې شیان شتون لري:

خاوندوالي شي، داتيو شي، اکوزاتيو شي، اړیکويز شي.

خاوندوالي شي (گرامري دويم څنگه والی یا پېر)

پوښتنه: د چا؟ د څه؟

بېلگه: ژونديو د مرو دعا وکړه.

ژونديو د چا دعا وکړه؟ هغوي د مرو دعا وکړه.

یادونه: دا څنگه والی (پپر یا حالت) د الماني په مټه دا لاندې څو بېل بېل څنگه والي لري، چې هغه به یا همداسې نيسو او یا به خپل خپلواک نومونه ورکوي. که په دې څه لیکلشوي وي، خو بڼه او که نه، نو بیا باید یوه ټولیزه څېړنه پرې وشي.

داتیوشی (دریم څنگه والی یا پپر)

پوښتنه: له چا، له څه؟ (سره، څخه، کره)، وچا، وڅه؟ (ته).....

یادونه: دلته د خبرو ډېر څهشته او هغه، د ما نوې میندني،، کي ښهروښانه شوي.

قلم و ملگري ته ورکوم.

قلم وچا ته ورکوي؟

و ملگري ته.

قلم له ما سره دی.

قلم له چا سره دی؟

له ما سره.

قلم له سپین څخه اخلم.

قلم له چا څخه اخلي؟

له سپین څخه.

نن له سپین کره وم.

نن له چا کره وم؟

له سپین کره.

یادونه: دې ته په چا، په څه؟ او پرچا او پرڅه؟ هم ورزیات کړی او همداسې وچا، وڅه؟

دلته څه نور هم د ویلو شته، چې دا به بیا ورزیات کړم.

اکوزاتیوشی (څلورم څنگه والی یا پپر، حالت)

پوښتنه: څوک، چا، څه (شی)؟

بېلگه: هغه و ماته دوه موټر راکوي.

نن د ما ملگری گورم.

هغه و چا ته دوه موټر ورکوي؟

هغه دا و ما ته راکوي.

هغه نن څوک گوري؟

هغه نن د ما مگري گوري.

نن د ما ملگري گورم.

Das Präpositionalobjekt

اړیکويز شی

پوښتنه: له چا یا څه سره؟ د څه په هکله؟ پر څه - یا پر چا باندې؟ په چا یا په څه کې؟ و چا یا وڅه ته؟ چا یا څه پورې؟ (اړیکوي سره پوښتنه)

بېلگه: ښوونکي له زدکونکو سره د کار په هکله خبرې وکړې.
ښوونکي له چاسره خبرې وکړې؟ ښوونکي له زدکونکو سره خبرې وکړې.

په څه هکله (له څه شي) ښوونکي خبرې وکړې؟

ښوونکي د کار په هکله خبرې وکړې.

په څنګه والو کې روښانه نه ده چې توپیر کړي، چې ایا یو خپلواک غونډالغری (اړیکويز شی) یا یو ورزیاتونه (اړیکويز اتریبوت) مخ ته پروت دی.

د گومان په څنګه والي یا حالت کې دواړه شونتیاوې شته.

Mit den Satzgliedern

د غونډالغرو سره

شینوم یا نومويي (غونډال اله) او پرېډیکات (غونډالوینا)

کېدی شي سړی ساده غونډالی جوړې کړي؟

بېلگه: کوچنی لوبې کوي. موټر ځغلي، سړی پخوي، ښځه کار کوي

د پوښتنغونډالی په څېر: ایا کوچنی لوبې کوي؟ ایاموټر ځغلي؟

ایا سړی پخوي؟ ایا ښځه کار کوي؟

یادونه: په پښتو کې دا پوښتنوی له ویلو څرگندېږي او زیات وخت د ،، یا ،، ورسره نه لیکي یا وايي.

اتریبوت- ورزیاتونه

اتریبوت خپلواک غونډلغږي نه دي.

ادجکتیوي یا خوږوییز اتریبوت(هم: اتریبوتی خوږویونه):

خوږوی یا هم گنوی له یوه نوم/سویستانتیو سره زیاتیږي:

بېلگې: بنکلی کور. دما نوي غونډوسکه، دریم ځای

präpositionales Attribut:

اریکوییز اتریبوت:

اتریبوت کېدی شي له ډېرو ویونو او له نورو ویونو – د یوه اریکوي سره په ترڼه- جوړ وي.

بېلگه: زه شمېرونی(کمپیوتر) له اعلاناتو څخه اخلم.

Genitivattribut:

خاوندوالي اتریبوت:

شي یا نوم ته په خاوندوالي ورزیاتونه

بېلگه: دما د ملگري سپی ښه روزلشوی دی.

د هنر مند انځورونه هکپکونکي وبرېښېده.

یادونه: مور د څنگه والي یا حالت په هکله څه ستونځې لرو، په دې هکله مې په لنډ تېر وخت کې لیکنه هم خوره کړې، که هغه مو وکتله او د سمون په هکله مو یې فکر وکړ، خوښ به شم.

Partizip پار تیڅیپ:

د کرنوي لپاره یوه د نڅېښوني ښه ده، چې د کرنوي (بېلابېل وختپوری) او هم د خوږوي (بدلونتوانوالی) خوږونه لري او له دې سره د کرنوي او خوږوي په منځ کې ځای نیسي (په دواړو پار تیڅیپ شوی)

،، ،، تلونی،، د کرنوي ،، تلل،، اوسمهال پار تیڅیپ دی،،،

► Partizip als Attribut

پارتيڅيپ د اتریبوت په توگه

بېلگه: خوښو لیدونکو په خپلو ځایونو چغې کړي

هغه په ځغاستندي – یا ځغاستپتی (ور) زدکړه (تمرین) ورکوله.

غونډالجور وني

وختونه

اوس وخت

ځم، ځو، ځي، ځي، ځي

Präteritum oder Imperfekt = 1. Vergangenheit

لومړی تېر وخت: زه پرون ټوله ورځ کور کې وم ، ځکه چې (زه) ناروغ وم.

ما غوښتل سینما ته لاړ شم، خو باید بستره کې پاتې شم.

ما تبه لروده او د غاړې درد.

تېر وخت ۲ Perfekt = 2. Vergangenheit

تېر وخت ۳ Plusquamperfekt = 3. Vergangenheit

۱. راتلونکی ► Futur I = 1. Zukunft

۲. راتلونکی ► Futur II = 2. Zukunft

تېر وخت او او ۳. تېر وخت د مرستندوي کړنویونو ،، لرل،، یا ،، یل،، سره.

راتلونکي د مرستندوی کړنوي ،، به+ کړنوی،، سره. دلته هم مرستي ته اړتیا ده،

په پښتو غونډله کې کړونې چې د اینکلېتيکي نومځاینیوو په بڼه دي، د کړنوي پای کې

راځي او دا په ډېرو مهالونو کې او له دې سره غونډله- پوره غونډله- له یوه وي څخه

جوړه ده، چې دا غونډله هممهال کړنوی او کړونې دواړه لري.

بېلگې: تلل: ځم، ځي، ځو او..... لارم.....

خوړل: خورم، خورې...

مرسته: په پای کې د کرنې سره د کړونې ځاینیوي ځاینیوو تورو ته څه وايي؟

ایا دا توریز یا لنډ نومځاینیوي دي، که څنگه؟

وروسته څپرل شوي. لنډ: دا اینکلیتیوي نومځاینیوي بلل کیږي.

د کړنوونو بدلون یا بدلېدل (د لرل او به سره)

بېلگې ناتوانه کړنوونه بېلگې توانمند کړنوونه

اوسمهال: زه وایم..... زه ځم

ته وایي ته ځی

هغه (ن، بن) وایي هغه (ن، بن) ځي

مور وایو..... مور ځو

تاسو وایي..... تاسو ځی

هغوي (ن بن) وایي..... هغوي (ن، بن) ځی

اوس تېر مهال یا پرفکت: ما ویل زه تللم(*)

تا ویل..... ته تللي

هغه(هغي) ویل هغه تللو، هغه تلله

تاسو ویل (ویلو)..... تاسو تللی

هغوي ویل(ویلو).... هغوي تلل(تللي)

مور وویل..... مور لاړو (لاړلو)

تاسو وویل تاسو لاړی (لاړلی)

هغوي وویل(وویل)..... هغوي لاړل (بن لاړلی)

پرفکت :..... ما وویل..... زه لایم (لایلم)

تا وویل (وویل)..... ته لایلی

هغه، هغی وویلو ... هغه لایره (لایرلو)

بن. لایره (لایرله) (توپیر په ه کی دی.

مور وویلو مور لایرو (لایرلو)

تاسو وویلو..... تاسو لایلی

هغوی وویل هغوی (ن،بن) لایرل (بن. لایلی)...

پلوسکوم پرفکت: ما وویل... زه لایم فکر : ماویلی وو

تا وویل..... ته لایلی تا ویلی وو

هغه، هغی وویل..... هغه (ن،بن) لایره (لایرله)

مور وویلو مور لایرلو

تاسو وویلو تاسو لایلی

هغوی وویلو..... هغوی (ن،بن) لایرلو (لایلی)

راتلونکی ۱ : زه به وایم..... زه به خم

ته به وایی ته به خي

هغه به وایی..... هغه به خي

مور به وایو.....مور به خو

تاسو به وایی..... اسو به خي

هغوی به وایی..... هغوی به خي

راتلونکی ۲ : ما به ویلی وي زه به تللی وم (*)

تا به ویلي وي..... ته به تللی وي

هغه به ویلي وي..... هغه به تللی وي

هغهي به ویلي وي..... هغه به تللی وي

مور به ویلي وي..... مور به تللی وو

تاسو به ویلي وي..... تاسو به تللی وی

هغوي (ن،ن) به ویلي وي..... هغوي (ن،ن) به تللی وي

لاندي ته يادونه: په لاندي کي د لرل او يل کړنويو سره بي له ځانيز نومځايينوو هم دا غونډالي د يوه ويي په څېر سمې دي. لرم، يم او نور

Konjugation der Hilfsverben يا کړنويونو يا کړونو بدلون		
Haben لرل	Sein يل	Werden به
Präsens		اوس مهال
		په دې بدلون کي
زه لرم	زه يم	لر ستونځي شته
ته لري	ته يي	چي گران ژبپوهان
هغه لري	هغه دی	مرسته کړی شي
مور لرو	هغه ده	زه به (شم؟)
تاسو لری	مور يو	او همداسي دا نور
هغوي لري	تاسو ياست	پام دې ورته وشي.
	هغوي دي	ته به

		هغه به مورن به تاسو به هغوي به
Präteritum – Imperfekt		
مالرل تالرل هغه لرل هغي لرل مورن، تاسو، هغوي لرل	زه وم ته وي هغه وه مورن وو تاسو وي هغوي وو	
Perfekt		
ما، تا، هغه، هغي لرلي وو مورن، تاسو، هغوي لرلي وو	زه وم ته وي هغه وو مورن وو تاسو وي هغوي وو	

Futur I		راتلونکی ۱
ما، تا، هغه، هغي به لرل مور، تاسو، هغوي به لرل	زه به يم به يم هغه به وي مور به وو تاسو به وي هغوي به وي	زه به شم ته به شي هغه به شي مور به شوي تاسو به شوي وي، هغوي به شوي وي
Futur II		راتلونکی ۲
ما، تا، هغه، هغي به لرلي وي مور، تاسو، هغوي به لرلي وي	زه به شوی يم ته به شوی يي هغه به شوی يي، هغه به شوي يي مور به شوي وو تاسو به شوي وي هغوي به شوي وي	زه به شوی وم. ته به شوی وي، هغه(بن) به شوی وو(وه). مور به شوي وو. تاسو به شوي وي هغوي به شوي وو بنځينه: هغوي به شوي وي

پورته ته يادونه: پېپورته کې دې گران لوستونکي او ډېر درانه ژبپوهان هم مرسته وکړي
 ا په هر بل ځای کې هم.

Aktiv und Passiv کړونې او پرې – يا نه کړونې (کېدونې؟)

په کرغوندالي کې شى (غونډالپوره کونکى) په نه کروغونداله کې سبجکت (غونډال اله) کيږي.

کرغونداله (کرنبه): ملالی(سبجکت) و هوگى (ايجکت) ته ډاډ ورکوي (پرېديکات).
ناکړنوى (زورېدېنه): هوگى(سبجکت) ډاډمنه کيږي (د ملالی له خوا)

Aktiv اکتیو:

په یوه اکتیو- یا کرغونداله کې سبجکت کړونى دى، نو کړونى بيا په همغه حالت کې وي.

پېلگي: ملالی هوگى ډاډه کوي. (ملالی کړونى ده، هغه هوگى ته ډاډ ورکوي).

هوگى رېږيږي. (هوگى په همغه حالت پاتې ده).

خلمى ډره وازوي. (خلمى پخپله ډره وازوي).

زه بنوروا لرم. (زه پخپله بنوروا لرم)

Passiv: نه کړونى یا کېدونى: دا نه کړونى د کړونى مخامخ دى، نو دا ناکړونى دى.

بېلگي: هوگى ډاډه کيږي. (هوگى پخپله څه نه کوي)

ډره وازيږي. (د ډرې وازول پېښيږي. یو شى دا وازوي)

بنوروا لړلکيږي. (بنورا له دې سره څه نه کوي، یو کس يې لري).

Kasus احالت (څنگه والي)

اړيینه يادونه: دا حالتونه په پښتو کې همداسې راځي، خو په پښتو کې داتول په رکتوس او اوبليکوس حالتونو کې خوندي دي او په بل ځای کې پوره څېړل شوي، چې هلته هرو مرو د ژبپوهانو مرستې ته هم پوره اړتيا ليدل کيږي، خو دا دلته راوړنهيې هم بې گټې نه ده او ناسمه هم نه ده. دادي هم په ياد وي، چې دا له مور سره په ژبپوهنه کې ډېر هم رسته کوي، چې دمور لپاره به ژبڅېړنه کې نوي وي، نو له دې امله ستاسو مرستې ته هم پوره اړتياشته، چې ناسمون او سمون ته يې سره فکر او څېړنه وشي.

د حالت په څېړلو پيل کوو، په داسې ډول چې د ما په پخوانيو ليکنو کې به لږ بدلون وگورو. دا چې دا بدلون به سم وي او که څنگه؟ په هغې بايد اندونه سره بدل کړو.

د پښتو د ژبلاړ لیکنه زیات وخت زمور لیکوالانو له دبانندیو پښتوپوهانو څخه رانیسي. بله لار نه لرو، خو ناسمونونه باید پهکې وکتلی شو.

۱ - څنگه والي په هکله څه باید وپوهېږو؟

۲ - د کنترول پوښتنې - د کنترول پوښتنه داسې کوو

۳ - بدلونونه- د څنگه والي له مخې په رښتیني څه بدلیري؟

۴ - څنگه والي ته ولې اړتیا لرو؟

۵ - ۴ څنگه والي د یوه لید سره

۵ . ۱ - نومیز حالت

۵ . ۲ - د خاوندوالي حالت

۵ . ۳ - د و ته او همداسې نور حالتونه، چې بایدپرې وغږېږو

۵ . ۴ - د ناکروني حالت

۶ - په پښتو کې حالت - په هکله یې غوره معلومات

په پښتو کې لاندې څنگه والي لرو

نومیز. خاوندوالیز، داتیو یا و...، ناکروني یا کېدوني څنگه والی

دا حالتونه د نوم/سوبستانتیو او د غونډلو د نورو توکو په منځ کې اړیکې ښایي. نوم په پښتو کې هم د نومیز، خاوندوالي، داتیو، اکوزاتیو څنگه والي په غونډله کې ځای په ځای دی.

په ځانګړې توګه الماني کې د دې څنگه والي لپاره څنگه والي - یا حالتپېژندونکي څنگه بدل شي. په پښتو کې هم د نومیز او اکوزاتیو لپاره داسې راورلی شو:

کېک خوندور دي (نومیز)

وما ته کېک راکړه (اکوزاتیو)

که غواړې سم څنگه والی یا حالت ومومي، کړی شي د کنترول پوښتنه وکړې:

حالت نومیز خاوندوال داتیو اکوزاتیو

بېلګه هلک دملګري و مور ته سوغات ورکوي

کنرولپوښتنه: څوک یا څه سوغات ترلاسه کوي. د چا مور کوچني ته سوغات ورکوي؟

هلک و چاته سوغات ورکوي. هلک و مورته څوک یا څه ورکوي؟

بدلون – د څنگه والي سره ټيک څه بدليري؟

له ټولو څخه د مخه (د ټولو سره له مخه ناسم دی) نرښځيوال بايد د حالت سره سر و خوري. دا نرښځيوال په گوته کوي، چې نوم په کوم حالت کې ځای دي: بېلگې يې راوړو او نور کېدی شي دا زما په نورو ليکنو کې وکتل شي. پلار، د پلار، له پلار... او دلته نور ډېر شته، چې بلځای کې څېرل شوي، پلار (په اکوزاټيو حالت کې). په پښتو کې، څوک، چا، څه همغسې دي، خو د حالت اړوند مورفيمونه ورزياتېږي. لکه: چا، څوک، څه؟ د چا، د څه؟ له چا، له څه؟ او نور او چا، څوک، څه؟

په غونډله کې يو نوم کم يا لږ يواځې وي- هغه زيات يا ډېر له يوه خويوي سره وي: ،دا يو ښه سړی دی، ،کله، کله يې په غونډله کې ځايناستی ليکل کيږي: ،، هغه ډېر ښه دی،،

دا په دې تړپوهېدنه چې نرښځيوال ، خويوی او نومځاينیوی په غونډله کې بدليري: ،، زه د يوه ښه سړی سره ليدنوختم لرم. زه له هغه سره نن گورم..

څنگه والي يا حالتونو ته څه اړتيا لرو؟

د څنگه والي يا حالت په مرسته پوهېږو، چې نوم/شينووم په غونډله کې کوم رول غوره کوي يا نيسي او په کوم ،، نسبت،، (اړوندوالي يا په اړيکو کې) د غونډالي د نورو ويونو سره ځای نيسي. بې له څنگه والي يا حالت به ډېرې غونډالي نه پوهېدونې يا هکپکونکې برېښېدې يا وېرېښيږي.

لاندي وکوری. په لومړی غونډله کې به نومونه ښه بدل نه شي او په بله کې به دا کار وشي.

-- کوچنی مور ملگري ليک ورکوي،، دا هکپکونکې برېښي، که ؟ او يا څه نه وايي.

کوچنی ومور ته دملگري ليک ورکوي..

که دا غونډله د پوښتنې په ډول وليکو، نو داسې به وي:

څوک وچا ته د چا ليک ورکوي؟

څنگه والی يا حالت هغه دنده روښانه کوي، چې نوم يا همداسې نومخاينیوی يې په غونډله کې غوره کوي، او په غونډله کې يې د نورو ويیونه سره ،، نسبت،، يا اړيکې په گوته کوي..

دا څلور څنگه والي يا حالتونه به تل له تا سره مل وي، نو ښه پام اوو څېړنه يې همدومره اړيینه ده: دا نور نه څېرم، په ډېرو ليکنو کې څېړل شوي.

سيده -، ناسيده شى

سيده شى: پېژند: غونډالغری، چې د کړنوي، په اکوزاتيو کې ، د غونډلې په واک کې دي او د يوه شي سينتاکتيکي دنده ډکوي.

مخامخ وى يې ناسيده شى.

۱ - کارونېلگه: په غونډله کې. ،، زه د کورکيلي لټوم. ،، د ما د کور کيلي،، يو نوميز غونډال غری دی، چې په اکوزاتيو ډول دی او د يوه سيده شي دنده وکړنوي ،، لټوم،، ته پوره کوي.

يوه غوره يادونه: مور بايد وهڅېرو، چې په خپلو ټولو ليکنو کې يو څه چې په پيداېښي توگه راغلی شي، بې پروا پرې نه ږدو. لکه په پورته غونډاله کې، چې د کړنوي د مخه ،، و ،، بايد وليکو. له دې سره د غونډالې څرنگوالی هم په پام کې نيول کړي، چې بايد ونيول شي.

۱ - سيده شى نخبونه د سيمانتیکي دندې سره سر او کار لري، چې په ډېر دا ډول جوړښتونو کې خوندي ده، دا دکړنوي له کړنو څخه سيده اغيزمن شى يا ابجکت، چې هغه په دا ډول اړونده کېدنجوړښتونو شى يا ابجکت کيږي. ،، د کور کيلي د ما له خوا لټول کيږي.،،

۱ - ،، داسیده شی پسی نښتی له کرنویکرنو (یا د کرنوي له کرنو) څخه اغیزمن دی...،،

وی - یا لغات جوړونه: Wortbedeutung/Definition

ناسیده شی

وی پرېپوهېدنه/ پېژند

۱ - ژبه: غونډالبرخه، چې د کرنوي په واک کې دی، په ډاتيو ډول وي او د یوه شي سینتاکتیکي دنده پوره کوي. دا کلیمه د برخي په څېر د جینیتيو لپاره دنده هم پوره کوي - او ډاتيو شی همداسې اړیکوي شي لپاره کارول کیږي. دلته نور هم ډېر څه شته، چې باید لیکل شوي وی، خو نور ورته ستړی شوم.

کارونښلگه:

-- په غونډاله کې: ،، زه له تا سره مرسته کوم،، ،، له تا،، نومینال غونډالغری دی، چې د الماني په ډاتيو او پښتو کې ،، له تا؟؟؟،، حالت کې دي او وکرنوي ،، مرسته،، ته د یوه سیده شي دنده پوره کوي.

-- د ناسیده شي نڅښونه د ډاتيو لپاره کله د همغه پرېپوهنیزه کلمه د پاس کلیمي) دا پاس په دې پرېپوهېدنه دی، چې هغه بل څه خوندي لري. برخه ورته نه شو ویلی، هغه بیابل څه دي) لپاره کارول کیږي پرته له اکوزاتيو) سیده شی).

-- دا ناسیده شی په الماني کې (پښتو ته دې پام وشي) له سیده شي په څېر نه د یوه ناکروني غونډالي سبجنک) نوم) په څېر کارول کیږي: ،، زه له تا سره مرسته کوم،، داسې کیږي، چې،، له تا سره به مرسته وشي،،، دا ناسیده شی ،، له تا،، په ډاتيو حالت پاتیري.

Kasus (څنگه والی پېر یا حالت)

یادونه: په څنگه والي کې مې لیکني تکرار راځي، خو بدلونونه پهکې شته. لوستلیې ماتپهزړه پورې برېښي.

دلته به لږ څه روښانه کړو او ځنې.....

د الماني ژبې له مخې څلور څنگه والي يا حالتونه لرو. دا چې په پښتو کې څو دې، دې ته دې پام وشي او ودې څېړل شي. زه به خپل وړاندیزونه وکړم. دلته د ډېروالي کې يواځې د داتيو څخه څه راوبستلی شو.

۱ - نوميز پېر

پوښتنه: څوک، چا يا څه؟ (چا، څوک، څه څنگه والی)

۲ - خاوندوالي څنگه والی يا پېر

پوښتنه: دچا؟ د څه؟ (د چا - ، د څه څنگه والی يا حالت)

۳ - داتيو

پوښتنه: له چا، له څه (سره، څخه، کره...؟) وچا (ته)؟ ، (تر) څه - ، - چا پورې؟، په چا

په څه (کې)؟ نور هم بايد پام ورته وشي. يا

۴ - اکوزاتيو:

پوښتنه: څوک؟ چا؟ څه؟ دا او ۱ - څنگه والی يا پېر يو ډول بنسټويونه خوندي لري، خو دا

په پرېکړوني څنگه والي حالت کې کارول کيږي.

يادونه: دا څرنګه والي يا پېرونه ما څو ځايه څېړلي او په اخرو ليکنو کې مې سمونونه

پهکې راوستی، په ځانګړې توګه دريم څنگه والي يا پېر کې.

Nominativ نوميز:

بنځينه: ونه، يوه ونه، دمور ونه. زيات يې: ونې.

نارينه: کور، يو کور، د تا کور. زيات يې: کورونه.

Genitiv خاوندوالی:

بنځينه: د ونې، د يوې ونې، دمور د ونې. ډېر يې: د ونو

نارينه: د کور، د يوه کور، د تا د کور، ډېر يې: د کورونو

Dativ داتيو:

له ونې (سره، څخه، کره...)

له يوې ونې (سره، څخه، کره...)

د مور له ونې (سره، څخه، کره...)

له ونو (سره، څخه، کره...)، له کور

له يوه کور (څخه، سره، کره...)

د تا له کور څخه (سره، کره...)

له کورونو څخه

و تا (ته)، وهغه (ته) (ن)، و هغې (ته) (بن)، و هغوي (ن، بن) ته.

په تا او ...، پر غغه...، او نور.

اړينه يادونه: ما په خپلو د مخه ليکنو کې داسې انډل، چې ګوندي دا، له...څخه، دی، خو

داسې

یادونه: دلته ډېر څه د ویلو شته او چې ایا دا بېل، بېل څنگه والی کېدی شي. په دې هکله باید فکرونه سره بدل شي او که له نورو ژبو څخه څه نور هم په کې بدلېدلی شي. دا پور هڅبرو څه باید وي.

Akkusativ اکوزاتیو

ونه

یوه ونه

دمور ونه

ونې

یادونه: دا اکوزاتیو او د نومیز څنگه والي یا حالت کې یو ډول دي، خو لومړی کړونی دي او دا بل پرېکړونی یا ناکړونی دی.

کور

یو کور

د تا کور

کورونه

اتریبوت (پژندنځینو) سره بېلگې:

نارینه: زور چینار. د زاړه چینار. له زاړه چینار څخه. زور چینار.
بنځینه: ځوانه ونه. د ځوانې ونې. له ځوانې ونې څخه. ځوانه ونه

Der Konjunktiv ترنویي یا - لغات

کونیونکتیو یا کنجکشن

Der Konjunktiv I

کونیونکتیو ۱ ترنویي ۱

۱ - کونیونکتیو زیات یوه هیله، یوه غوښتنه یا (یوڅه) رابلنې ته وايي (افاده کوي).

دا چې ویل کیږي، لا تراوسه رښتیا شوي یا کرل شوي نه دي، بلکه د ویونکي له خوا څخه داسې غوښتل کیږي.

بېلگه: - هوښ ولره

- سړی دې دوه هگی واخلي

- هغه دې صبر وکړي.

۲ - له کنجکشن ۱ سره ناسیده/ نه و بیزي (نه ور غریزه) ویناوي جوړیږي.
بېلگې: ځوان وایي، هغه هره ورځ خپله د خوبسي مړی خوري.
پلار وایي، هغه دې پیسي سپما کړي.

Konjunktiv II (Möglichkeitsform II)

کونیونکتیو ۲ (شونتیا بڼه) تر نویز ۲ :

۱ - کونیونکتیو ۲ یو څه وایي چې په خیال کې وي، خو عملي شوي نه وي.
بېلگه: که شونتیا یې وی یا که کېدی شي یا که کېدونکي وي، هغه به هره ورځ خپله د مینې مړی خوري.

ما به داسې نه وی کړي.

زه به داسې څه هیڅ (وخت) ونه کړم.

کونیونکتیو ۲ زیات وخت د درنښت له امله هم کارول کیږي.

بېلگه: ما به هیله لروډی، چې تا دې یو ه غزل ویلي وی.

ما به تاته مشوره درکړې وی، چې دا کتاب دې ولولي.

۳ - کونیونکتیون ۲ کارول کیږي، هغې پسې چې یو څه ته لاسرسی شوی وي.
بېلگې: نو دا به وو.

د ازموڼې لومړی پړاو به تا اوس سرته رسولی وي.

۴ - کونیونکتیون ۲ کارول کیږي، چې یو څه تېر او سرته رسېدلي وي.

بېلگه: که بس په خپل وخت راغلی وی، زه به په سم وخت بنونځي کې وی.

۵ - کونیونکتیون ۲ کارول کیږي، که یو څه همدا اوس پېښېدلې.

بېلگه: که ما په همدې وخت کې پیسي لروډی، زه به له تاسره سینما ته لاړ شم.

۶ - کونیونکتیون ۲ کارول کیږي، که یو څه لا نه وي پېښ شوي.

بېلگه: که مور د بنونځي کار دا اوس نه لیکلی، زه به نېکمرغه وی.

Konjugation im Konjunktiv I

بدلون په ترنویونو ۱ کې

اوسمهال

زه ځم	زه وایم	زه خبرې کوم
ته ځي	ته وایي	ته خبرې کوي
هغه، هغوي ځي	هغه، هغوي وایي	هغه، هغوي خبرې کوي.
موږ ځو	موږ وایو	موږ خبرې کوو
تاسو ځي	تاسو وایي	تاسو خبرې کوئ
هغوي ځي	هغوي وایي	هغوي خبرې کوي

Perfekt پایشوی راتلونکی

زه دې تللی وم	ما ویلي دي	ما خبرې کړي
ته دې تللی وي	تا ویلي دي	تا خبرې کړي دي
هغه، هغوي تللي دي	هغه هغوي ویلي دي	هغوي خبرې کړي دي
موږ دې تللي یو	موږ ویلي دي	موږ خبرې کړي دي
تاسو دې تللي وی	تاسو دې ویلي وي	تاسو خبرې کړي دي
هغوي دې تللي وي	هغوي ویلي دي	هغوي خبر کړي دي

Futur I راتلونکی ۱

زه به لار شم	زه به ووايم	زه خبرې وکړم
ته به لار شي	ته به ووايي	ته به خبرې وکړي

هغه، هغوي به لار شي هغه، هغوي به ووايي هغه، هغوي به خبرې وکړي

مور به لار شو مور به ووايو ، مور به خبرې وکړو

تاسو به لار شي تاسو به ووايي تاسو به خبرې وکړي

تاسو به لار شي تاسو به ووايي تاسو به خبرې وکړي

هغوي به لار شي هغوي به ووايي هغوي به خبرې وکړي

Futur II راتلونى ۲

زه به تللى وم مابه ويلي وي ما به خبرې کړي وي

ته به تللى وي تابه ويلي وي تا به خبرې کړي وي

هغه، هغوي به تللي وي هغه، هغوي به ويلي وي هغه هغوي به خبرې کړي وي

مور به تللي وو مور به ويلي وي مور به خبرې کړي وي

تاسو به تللي وي تاسو به ويلي وي تاسو به خبرې کړي وي

هغوي به تللي وي هغوي به ويلي وي هغوي به خبرې کړي وي.

Die direkte Rede

سيده ويناوي يا - خبرې يا گږېدل(؟)

يادونه: ما پورته د هغه اړوند وي دوه ډوله پرېپوهېدنې ليکلي. دا توپير لري. د سم اند له مخي وينا يو څه او خبرې بل څه دي. وينا يو رښتيا ارزښت لري او هغه بايد وښوول شي، چې داوينا رښتيا او که نارښتيا ده او خبرې دا نه وايي. دا به داسې ووايو، چې ټول هغه ويل، چې دا د وينا پېژند نه لري، خبرې دي.

سيده خبرې د يوې غونډالې برخه ده، چې ويونه بېرته ورکوي، کوم چې ويل شوي وي.

دا ويل شوي چې په نخښه کړو، د نخښوننخښو منځ کي ځای په ځای کيږي.

شونتياوي:

پلار وويل: ،، نن مور يو چکر وهو.،،
 ،،نن مور يو چکر وهو،، ، پلار وويل.
 ،،نن،، ، پلار وويل،، مور يو چکر وهو،،.
 ،، ايا نن يو چکر وهو؟،، ، سپين وپوبنتل.
 ،، مور نن يو چکر وهو!،، ، سپين غر کر.

die indirekten Rede ناسيده خبري

په ناسيده خبرو کې (نه وييزې خبرې) دا ويلشوي ويونه بېرته نه ورکوي، بلکه په يوه وييزه خبرې خبر ورکول کيږي.

سړی د بېلگې په توگه په کار اچوي، که سړی د يوه بل يوه وييزه خبره يو دريم ته ورکوي.

ناسيده خبرې دې په کونيوونکځيون ۱ کې ځای په ځای وي.

سپين ماته وويل، هغه نن د فوټبال (پينو غوندوسکې) لوبغالي ته ځي.

سپين ماته وويل، چې هغه نن د فټبال (پينو غوندوسکې) لوبغالي ته ځي.

لوبغاری په اند وو، هغه په ښه حالت کې دی.

ناسيده خبره په کونيوونکځيو ۲ کې ده، که کونيوونکځيون ۱ څخه يواځنی روښانه وي:

سپين وويل، که د هغه مور پلار نن يو نوی موټر اخستلی وی. ما به هيله لرلی وی، چې هغوي نن دلته راغلي وی.

ناسيده خبرې زيات په اينديکاتيو وي، که روښانه وي، چې يوه ناسيده خبره مخ ته پرته وي، په ټوله کې په يوه غونډاله کې له يوه پيلوي سره .

سپين وايي، چې هغه د کورکار کوي.

موټروان په اند دی، چې دی مختگ لري يا ----،--لومر يتوب لري.

نه کرونی pas·siv

يوه کړنې ته لومړی بوخت يا کړونی، و يوې ټاکلې کړنې ته لومړی پل.

خویوی یا خویگر Adjektiv

۱ - له خپله ځانه له خپل ځان څخه څه نه پیلول او بی کرني انتظار کول، شیان ځان ته راتلونې پرېښول، نه کرونی، آرام، موخي ته هڅېدونکی، نه کرونتوانمنده یا د څه لپاره هڅېدونکی.

،، هغه د سوچ بوچ ناکرونی پیدایښت دی.،،

-پخپله په یوه څه کې نه کرونی، څه چې ورسره پېښیږي، هغه به وي، په ځان تېرېدونې پرېږدي،،

۲ - په یوه شي کې پخپله بوخت، دا نه کول، هغه یا دا پر ځان باندې منل، یو څه له ځان سره پېښېدلو پرېښودونې، په ځان اغیز پرېښودونې.

،، هغه غوښتل په خبرو اترو کې نه کرونی نه وي،،

څه دا لاندې دي؟

(چا) (د چا) (له څه شی) سره (څوک) (له چا) سره ووايه؟

پوښتنه ده، چې موخه وره رامنځ ته شوي او په نوکانو کې حالتونه یا څنگه والي دي.

چا (نومیز حالت دی. ما، هغه، سپین...) یې په ځای راځي. د چا (دلته ،، د ،، د خاوندوالي مورفیم دی، دا ،، د چا،، د خاوندوالي حالت دی)

یادونه: په دې دوه حالتونو کې مور په پښتو کې شتونځي نه لرو، که څه هم په نومیز حالت کې بیا د (څوک) باندې بدلیری او همداسې د پرېکروني حالت کې هم بیا د ،، چا،، په ،،څوک،، بدلیری. دې ته په الماني کې اکوزاتیو وايي. له چا (داتیو حالت دی، دې ته بیا په پښتو کې زیات بېلابېل برخي وايي او که پخپله حالتونه دي، لري).

Interrogativsätze انټروگاتیو غوندالي

روښانه ده، چې ته به په دې وینو کې ځانله پوښتننځینه په پام کې لري. دا کېدی شي ډېره پارونکي یا په زړه پورې وي، چې ستا د ژبې نوي ویونه و پېژني. پښتو ژبه په ټولیزه توگه یا په ټوله کې پوره پېچلې ده، خو زیات دا بیا هم بېخي سم اندیزه او یواځې کېدی شي، چې پېچلې روښانه شوي وي. گرامر (پښتو ژبیلار) ټکي په ټکي ژباړل شوی (*) ،، د لیکلو هنر،، نن مور د دې لاندې د ویونو - او غوندالو پوهنه (۱) پوهیږو، دا په دې

ترپيو هېډنه چې د ديوې ژبي لارسيستم. د نورو ژبو په څېر مور هم کړی شو زموږ د پښتو گرامر يا ژبلار په بېلابېلو موضوعو چاپېريالونو وپېشو:

انعطاف. زموږ ستونځې دا دي، چې مور په پوهنه کې د ويونو د څرنگه والي سره نه يو مخامخ شوي.

سړی په يوه څه هلته پوهيږي، چې ورسره مخامخ شي او په هغې کې يې پام ته راشي، چې څه څه دي؟

اورېدنه، بڼه بدلېدنه: د دې دوه ويو او نورو کارول بايد موخوږ وي.

اورېدنه کې لور يا موخه له يوې لور يا يوې موخې بلې ته اوږي.

بدلېدومي هغه دي، چې موخه همغه ده، خو د وي بڼه بدلېږي.

خوزند/transformiëren

بڼه بدلول، اورېدل، بدلول کول.

د اورېدل لاندې څه پوهېږو؟

۱۱ - ترانزيتيو يا خوزند تلونی ؟؟؟ : لور، ځای لور بدلول.

۱ ب - اورېدل (ترنزيټيو، لکه په ۱۱ - کې د موټر لور بدلون ځان چمتو کول...: ب) رېفلکسيو يا بېرته راگرځېدونی راگرځېدل: ځان راتاوول، بل لور ښوول؟

پيدايښت (بي له دېرو):

ټولې هغه ژوندۍ او مړې څرگندېدنې يا پېښېدنې، چې بي د انسان د څه کړنې څخه شته يا منځ ته راځي پيدايښت دی. يا پيدايښتي دي

،، نازوندی پيدايښت،،

- د بوټو، ژوو، اوبو او تيگو، د ځمکې د سر برخو په څېر ټولوالی يا د ټاکلو ځايونو (چې انسانان نه وي ورغلي او يا له هغوڅخه نه وي جوړ شوي).

،، غورېدلې پيدايښت،،

ویدولونه

په پښتو کې ویدولونه شته: نوم، ادجکتیو یا خوی وی، نومحاینوی، گڼیزویونه، کرلویونه، ادوربونه، اریکویونه یا نسبتی ویونه، ترنویونه او انترجکشنونه. دا ویونه کېدی شي په بدلېدونکو او نه بدلېدونکو ویدولونو ووېشل شي. دا د یوه لنډه یادونه یوې او نور مخ ته نه شم تللی.

غونډالغري

د غونډالې جوړښت او موخه د غونډالې جوړښت په واک کې دی. دلته یا له دې سره باید ته غونډالغري او ویدولونه سره ردېدل نه کړي. ویدول ټولگی یا کاتیگوري بلل کيږي، په کوم کې چې ته هر ځانکړی وی ترتیب کولی شي. غونډالغري په څې د یوې غونډالې ټوکي دي، دوي یوه دنده سرته رسوی او کله کله کړی شي له یواځې یوه وي څخه جوړ وي، کله کله له ډېرو یونو څخه هم یا ویگروپونو څخه هم جوړ وي. د پښتو غونډالغرو پورې شینوم، برېدیکات، شی لکه اکوزاتیو شی، خاوندوالی او داتیو شی او اریکوی شی او همداسې ادوربالې ټاکني، چې کله، چېرته، څنگه او یا ولې یو څه پېښيږي.

دا چې له کومو غونډالغرو غونډاله جوړه شوې ده، کړی شي د غونډالې د یوه ژورې څېړنې څخه راوباسي.

وختښه: مور په پښتو کې درې وختښې لرو. اوسمهال، تېرمهال، او رتلونکی مهال. د دې لپاره چې دا مهالښي

Adpositionen اریکویونه یا نسبتی ویونه د کسانو، شیانو یا پېښو په منځ کې اریکي ټاکي. له دې امله اریکویونه هم بللکيږي. دوی کړی شي کوزال **kausale** (بنسټ – پرته ، بي، په ځای)، لوکال **lokale** (ځای بېلگه: (کره، باندي)، تمپورال **temporale**) وخت- بېلگه: (له) څخه، شاوخوا، ترڅ، ته) یا مودال **modale** رقم اوډول – بېلگه: پسي پېښه، مننه) نسبتونه یا اریکي روښانه کوي.

کوزال(بي ما، پرته له ما یا له ما پرته، د ما پر ځای)،

خاييز: (پر يوه بجه، د ۱۱ بجو شاوخوا، پر ۱۱ بجو باندي)، وختيز - له ۱۱ څخه

گنيز

گنيز گڼويونه دي او گڼون يا تعداد، درجه يا د ټاکلو شيانو ډېری دي. داسې په نامه توانگڼونه هم شته (يو، دوه) يا هم څومواليز (لومړی، دويم).

Interjektionen انترجکشنونه (ويين ويونه يا دويلو ويونه) دا ويينويونه يا افاده ويونه دی يا فقط ويل کيږي. دوي په رېښتيني د غونډالي سره يو غريزوالي کې نه راځي، خو دا يوچا ته غبر کول يا جگ غرونه دي، چې د هغو سره ته ټاکلي احساسونې ويلي شي (کله آ، هی هی، بوی).

ويي جوړونه او ويي پرېپوهېدنه

ويي جوړونې په ويي سپماکي همداسې چټک مخ ته ځي لکه ويي له منځه تلني. که د لرولو ژبنيزو الو په بنسټ ويونه منځ ته راځي، نو دې ته ويي جوړونه وايي. د ويي جوړونې غوره يې يوځای اېښل شوي ويونه (گډوله ويونه) او رابېلېدنې دي.

غونډالشننه

د دې لپاره چې سمه غونډالشننه وکړو، ته بايد لومړی په يوگونو غونډالو غرو باندي يو ليد واچوي يا وپېژني

د غونډالغرو ټاکنه

غونډالي له غونډالغرو څخه جوړې دي. ته دلته زده کوي، چې ته څنگه غونډالغري ټاکل شي او څومره غونډالغري شتون لري يا شته دی.

غونډالغري څه شی دی؟

لکه څنگه چې ته په ډاډ پوهېږي، غونډالي په خوښه نه دي جوړې شوي. دوي له غونډالغرو، په دې پرېپوهېدنه چې له ويونو يا اړوند ويونډلي څخه جوړ دي. غونډالغري د يوې غونډالي په دننه کې يواځې يا فقط د پوره برخې په څېر غونډالي ته ور واچول،

لري يا د بل خای نيوي کېدی شي. سړی غونډالغري په ترې نه تېرېدونکو او پوره کېدونکو غونډالغرو سره توپېروي.

د غونډالغرو او ويډيولونو په منځ کې څه توپير دی؟

دا غوره ده، چې ته غونډالوييونه د ويډيولونو سره رډېدل نه کړي، که څه هم دوي کله ورته اورېدلیکېږي، د بېلگې په توگه ادورب(ويډيول) او ادوربال(غونډالغري).

ويډيولونه د غونډالې توکي دي، له دې سره هر يو ويي تنظيم يا ترتيب کيږي. کړنوييونه، نومونه يا خويوييونه د ويډيولونو بېلگې دي.

غونډالغري يې په څټ يا مخامخ د غونډالې غري دي. غونډالغري بيا له بېلابېلو وييونو، ويډيولونو يا ويډيلو جوړ دي.

سپين چټک له بنوونځي څخه وروسته خپل د کورکار سرته رسوی، چې د خپل گران ځمري لپاره ډېر وخت ولري.

- سپين: سبجکت يا نوم

- سرته رسوي: پرېديکات(Prädikat) په پښتو يې سم نه شم اړولی)

- له بنوونځ څخه وروسته: تمپورال ادورب

- چټک: مودال ادوربال Modaladverbial

خپل د کور کار: اکوزاتيوشی

- چې دخپل گران ځمري لپاره ډېر وخت ولري: Kausalobjekt

- گران: Attribut

کوم غونډالغري شته دی يا شتون لري؟

ترې نه تېرېدونکو غونډالغرو پورې نوم او پرېديکات اړه (که غواړئ تعلق) لري.

يوه پوره غونډاله لږ تر لږه دا دوه غونډالغري لري. ټول نور غونډالغري لکه **adverbiale** ادوربال ټاکنې يا شيان پوره کېدونکي غونډالغري دي او نه هرمر و اړين.

ټاکل يا شيان پوه کونکي غونډالغري دي او نه په زور اړين.

Das Subjekt سبجکت نوموینه

سبجکت تل د نومیز لپاره راضي او پوښتني ،، څوک، چا، یاڅه؟،، ته ځواب ورکوي. سبجکت په یوه غونډاله کې ښایي، څوک یا څه یو څه کوي. په هره پوره غونډاله کې باید یو سبجکت خوندي وي. سبجکت د بېلگې په توګه کولی شي، یو نوم، یو ځانیز نوم، یو نومځاینوی یا یو نومیز کونکی وي.

نوم: ځوان بېډيري.

ځانیز نوم: سپین بېډيري.

نومځاینوي: هغه بېده دی.

نومیز کونه: خرار زوروي.

له پوښتني ،، څوک، چا،څه؟ سره کړی شي په یوه غونډاله کې سبجکت وټاکي. دلته یو څو بېلگي:

پرون په تلوېزيون کې ښه فیلم و ښوولشو. پوښتنه: پرون په تلوېزيون کې څوک یا څه وښوولشو؟ سبجکت: یو ښه فیلم.

هوگی په جگ غږ خاندې. پوښتنه: څوک یا څه (شي) په جگ غږ خاندې؟ سبجکت: هوگی.

دا چې ته پرون دلته وي، زه خوښ شوم یا وماته يې خوښي راوبخښله. پوښتنه: چا یا څه زه خوښ کړم؟

سبجکت (نوموینه): دا چې ته پرون دلته وي.

Das Prädikat پرېډيکات یا غونډالوینا

پرېډيکات وايي، چې دا شی څه کوي یا يې په تېر وخت کې څه وکړه. د پرېډيکات پسې د پوښتني سره پوښتني: دا شی څه کوي؟ سری یوه برخیزه او دوه برخیزه پرېډيکات سره توپيروي. په لومړۍ بېلگه کې پرېډيکات بېډيري دی. سری پوښتني: هلک څه کوي؟. په یو دوه برخیز پرېډيکات کې یوه دوه برخي شوی پرېډيکات مخ ته لرو، که په غونډاله کې له یوه پرېډيکات ډېر وي. په لاندې غونډاله کې دوه برخیز پرېډيکات خوندي دی:

- هلک بېډيري

- نن غرمه هلک بېده شو.

په دې غونډاله کې پرېديکات دی: هلک بېده شو. که پرېديکاتېرځي ويونه رابند کړي ياراغونډ کړي يا په غېږ کې ونيسي، چې هغه پرېديکات اړوند نه دي، نو سړی د پرېديکات غېږ يا غونډال نوکانو غږيري.

د پوښتنې سره ،، دا شی څه کوي؟،، کړی شي ته پرېديکات وټاکي. ته دلته د پرېديکات ټاکنو لپاره يو جوړه غونډالي ميمې.

- په شيبو شېبو وريري. پوښتنه: دا څه کوي؟ پرېديکات: وريري.

- ما له ځمکلاندي څخه کتابونه راوړل. پوښتنه: ما څه وکړل؟ پرېديکات: (...) راوړل.

- دوي په جگ غږ خاندي. پوښتنه: دوي څه کوي؟ پرېديکات: (...) خاندي

خاوندولي- ، داتيو – او اکوزاتيوشی

شيان پوره کېدونکي غونډالغري دي او کېدی شي له ډېرو ويونو جوړ وي. په يوهغونډاله کې کېدی شي، ډېر شيان خوندي وي. دا کېدی شي په بېلا بېلو گرامري يا ژبلاريزه څنگه والي يا حالتونو کې وي او داسې د خاوندوالي شی، داتيو شی يا اکوزاتيوشی په څېر وي. ته د شيانو پوښتنه کوي، چې ته د ژبلاريزو حالتونو يا څنگه والو پوښتنه وکړي:

- خاوندوالي شی : د چا؟

- داتيو: له چا؟، له څه؟ وچا؟، وڅه؟، په چا؟، په څه؟، پرچا؟، پرڅه؟... او داسې نور

- اکوزاتيو شيان: څوک، چا يا څه؟

دلته هم مور دتا لپاره يو څو بېلگې چمتو کړي. د شيان داسې د غونډالغرو په څېر ټاکي:

زه د بنکلو کلونو ياد لرم. پوښتنه : د څه ياد لرم؟ خاوندوالي: د بنکلو کلونو.

- سپين و ځمري ته يوه سپينه پياله سوغات ورکوي. پوښتنه: څوک يا څه سپين و ځمري ته سوغات ورکوي؟ اکوزاتيو شی: يوه سپينه پياله.

- زه د ما له ملگرو سره مرسته کوم. پوښتنه: زه له چا سره مرسته کوم؟ داتيو شی: د ما له ملگرو سره

Das Präpositionalobjekt اړیکويز شى

اړیکويز شى يو شى دى، چې د اړیکوي له لاري، يوه مخوي سره تړلى وي. د نورو شيانو بل ډول کړى شي اړیکوى (يا اړیکگر) په خاوندوالي، داتيو، اکوزاتيو څنگه والي کې وي. دا اړیکويز شى کړى شي د دې پوښتنو سره وټاکل شي.،، وچاته/ وڅه ته..... او داسې نور

اړیکوي شى د اړیکوي له مخې پېژندل کيږي. دبېلگې په توگه په لاندې غونډله کې: زه د ما له ورور سره ولمنځتون ته ځم.

د اړیکوي د شي پسې پوښتنه داسې ده: زه له چا سره ولمنځتون ته ځم؟

د اړیکوي شي لپاره نورې بېلگې:

زه دما و ملگري ته درېږم. زه وچا ته درېږم؟ د ما و ملگري ته.

هوگى د زړه له کومې د هغې په سينار لوبې کوي. هوگى په څه باندې د زړه له کومې لوبې کوي؟ د هغې په سينار باندې.

Adverbiale Bestimmungen ادوربال ټاکنې

ادوربال ټاکنې هم د غونډالپوره کونو سره سر او کار لري. هغه د کړنو ټيک څنگه ولي روښانه کوي. لاندې ادوربالټاکنې سره بېلوو:

-- د ځای ادوربالټاکنې (لوکال) روښانه کوي، چې څه پېښيږي. د دې پوښتنه د ،، چېرته،، ،، وکومځای ته،، يا ،، له کوم ځای څخه؟ سره کيږي.

-- د وخت ادوربال ټاکنې (تمپورال) روښانه کوي ، چې کله څه پېښيږي. د دې پوښتنه د ،، کله؟،، ،، څومره اړد وخت،؟ يا ،، څومره زيات،؟

-- د ډول او څېر ادوربال ټاکنې (موډال) روښانه کوي، چې يو څه څنگه شوي وي. د دې پوښتنه ده، چې څنگه.

-- د لامل ادوربالټاکنې (کاوزال) وايي، ولي يو څه پېښ شوي دي. د د پ، شتون ويونو سره پوښتنه کوي، چې ولي او له څه امله.

سره له دې چې ادوربالټاکنې او اړیکو بییز شیان ورته کېدی شي، خو سړی کړی شي د پوښتنو یو په مرسته یو له بل توپیر کړي، لکه ولې یو څه پېښ شوي دي.

د ادوربالټاکنو د ټاکل لپاره یې بېلگه.

-- ځمړی د خرابې هوا له امله ښه خوږه نه دی. پوښتنه: ولې ځمړی ښه خوږه نه دی؟ کاو زال ادوربال: د خرابې هوا له امله.

-- غوټی او ځمړی د اوبو وغارې ته تللي. پوښتنه: غوټی او ځمړی چېرته تللي؟ لوکال ادوربال. د اوبو وغارې ته.

-- هغه له (زورند) ټیټ سر سره کورته راغی. پوښتنه: هغه څنگه کور ته راغی؟ د (زورند) ټیټ سر سره.

-- زه نن سینما کې يم. پوښتنه: زه کله سینما کې وم. تمپورال ادوربال: نن.

اتریبوت د غونډالغري برخې په څېر

اتریبوت خپلواکه غونډالبرخه نه ده. هغه یوې غونډالغري ته زیاتونه ده او ځانله ځای نه لري. اتریبوت کېدی شي په بېلابېلو بڼو رامنځ ته شي.

Adjektiv-Attribut خو بییز اتریبوت: که یو نوم د اتریبوت له لارې نږدې ټاکل کېدی شي، نو دا خوي وی یو اتریبوت دی. لکه د بېلگې په توگه: کونښني زدکونکی.

Genitiv-Attribut خاوندوالي اتریبوت: دا اتریبوت یو د خاوندوالي او اړوندوالي یو څه ته ښایي او له دې سره د خاوندوالي په حالت کې دی: د زدکونکي قلم.

Präpositionales Attribut اړیکو بییز اتریبوت:

دا اتریبوت که اړیکو بییز شی له یو اړیکوي سره تړل کيږي لکه د بېلگې په توگه: زدکونکي له تورو بوتانو سره.

ادوربال اتریبوت: دا ادوربال اتریبوت له یوه ادورب څخه جوړ دي، دا یوه ویی ته زیاتوالی انځوروي، لکه د بېلگې په توگه: دا هلته پوښتنې پېرې مرستندوي دي.

Apposition اپپوزېشن : يو اپپوزېشن و يوه نوم ته يوه ورزياتونه ده او پخپله هم له يوه نوم انځوريزي يا جوړ دی او د يوې بېلېدننځېبې له لارې سره رابنديږي.

بېلگه: مېرمن هوگې، چې د بنوونځي مديره ده، ډېره سخته ده.

Konjunktiv und indirekte Rede تړنوی او ناسيده خبرې (وينا؟)

د کړنوونو سره اړوند يوه بله گرامري کاتيگوري داسې په نامه مودوس دی. دا وی یو رېښتینی پېښه، یو امر، مگر یوه غوښتنه هم یا یوه کېدنه یا ښونتیا وایي یا افاده کړي. تړنوی د حالتونو لپاره راځي، چې تراوسه رېښتيني ، مگر کېدونکي دي. له دې امله دا امکاناتېبه هم بلل کېږي. په ناسيده خبرو(وينا) کې هم یا شرطییزو غونډالو کې، دا کارونه مومي. خو دلته یو څو توپيرونه شته، له کومه لامله، چې تړنوی ۱ او تړنوی ۲ سره باید توپیر شي.

Konjunktiv I تړنوی ۱ : راتلونکی ۱ په ناسيده خبرو کې پيدا کېږي، خو په کره کارونو کې (چاته غږ کول، له چا غوښتل).

-- پلار ويل، چې هغه د دې لپاره وخت نه لري.

-- هغه دې خوښ ژوندی وي! (کره کارونه)

Konjunktiv II تړنوی ۲ : دا ته هلته کاروي، چې ته یو څه غواړي، او هم په ناسيده خبرو کې، په شرطي غونډلو او یا په ځانگړې توگه په درنښت جوړو جوړښتونو کې.

-- هغه به غوښتلو، چې که (کاش چې) دا څه گرمه وی. (هيله).

-- کړی شم له تاسو هيله ولرم، چې و ما ته یو څه له ځان سره راوړي. (هيله منده یا مؤدبه غوښتنه)

-- که ما د موټر بیولو اجازه لرلی، زه به اوس تللی وی (شرطي غونډله).

Adjektiv (Eigenschafts-wort) ادورب (خویوی یا صفت)

..... ،، ځنگه ویونه،، خور، شین، ښکلې، ستړی، کوچنی، چټک، برگ) په غوصه).

Adverb (Umstands-wort) ادورب (ځنگه والي وی)

-- لوکال – یا ځاییز- ادورب: (یو)چېرته، ، کین، هلته، دلته، مخته، هرچېرته یا هرځای،
دباندي او نور

-- تمپورال - د وخت ادورب: تل، تراوسه، له هغې، هېڅ (کله)

-- مودال – د ډول(رقم) ادورب: بنایي، په خواشیني، ټیک، کم، ډېر، کله کله.....

-- کوزال – د لامل ادورب: له دې امله، له دې سره، د دې لپاره

پرونومیال – حالت لپاره ویونه: په دې، ترڅ، داسې چې، (په) څه باندي

ناتاکلي پېزند نخښه (د نر-ښځوالي لپاره): یو، یوه

Diphthong (Zweilaut) دوه غږیز: یو دوه غږیز له دوه بېلابېلو غږلرونکو څخه لکه
یو، دوه، بیا او نور.

Imperativ (Befehlsform) امرېنه: کښېنه! ولوله! وخوره! چې اوسه! ځان بدل کړه!

Indikativ (Wirklichkeits-form) رېښتین بڼه: نړۍ ښکلي ده. انسانان مري.

Interjektion (Empfindungs-wort) احساساتوی: ای، او هو، وی، پوو.

Transitivität (له لاتین *trānsitiō*) ترانزیتیواو اینترانزیتیو

ترانزیتیویتي(له لاتین څخه: اخوا تلل یا پورېوتل، اوبنډل)

پیل یادونه: زه دالیکني له الماني ادبیاتو رانیسم. کېدی شي ډېر د سمونونو څه یا په کې وي
په کې دي. دا ډېر کار دی، کېدی شي دا بڼه شوی وي، خو دا هم تاسو بڼه کولی شئ، نو
مرسته مو مه سپموی.

ترانزیتیویتي(له لاتین څخه: اخوا تلل یا پورېوتل، اوبنډل. زه گوره اورېدل نه لیکم، چې
هغه لور بدلون ته وایي، دا په دې پرېپوهېدنه چې له یوې لور بلې ته اوړي. لور بدلوي) یو
ژبلاړیز خوي دی، چې و یوه کړنوي یا په ټولیزه توگه یوه جوړښت یا یوه غونډلې ته
لیکل کېدی شي. ترانزیتیو مخ ته لرو، که په غونډله کې هم سبجکت او هم یو(سیده)
ابجکت و مخ ته ولرو یا همداسې له یوه کړنوي و غوښتل شي. **intransitiv** اینترانزیتیو
هغه جوړښتونه همداسې کړنویونه بلل کېږي، چې سیده شئ نه لري. که دوه شیان مخ ته

ولرو، نو دا جوړښت همداسې کړنوی ditransitiv دپرانزیتيو (دي دوه ته وايي) بلل کيږي.

بيا: ترانزیتيو او اېنترانزیتويا کړنيز – اوکېدنيز کړنو ييونه او يا لازمي او متعدي: که رېښتيا ووايم، نو په لازمي او متعدي باندې نه پوهېږم او په دې هم نه پوهېږم، چې کوم يې لازمي او کوم متعدي دی او دا څه پرېپوهېدنه لري، خو دالمانې يې گورم، نو دا يو يې کرل کيږي او دابل يې کېدلکيږي (دپه دې پرېپوهېدنه چې نه کړلکيږي)، نو ايا دابه کړلکېدونکي (کړلکېدونی) او کېدونکي (کېدونی) نه وي؟ او که غواړی خوزند او ناخوزند.

بيا يې پېژند: هغه کړنو ييونه ترانزیتيو دي، چې د سبجکت په څنگ کې ابجکت هم لري (دوه ارگومنتونه). اېنترانزیتيو يې په مخامخ يو سبجکت بسيا کوي، دپه دې ترې پوهېدنه، چې دايوه ابجکت ته اړتيا نه لري (يو ارگومنت) چې يوه غونډاله ترانزیتيو يا اېنترانزیتيو دی، کېدی شي له پرېپوهېدنې څخه يې وپېژنو. او د کړنوي له جوړښت څخه هم پرېپوهېدی شو، چې کوم يو وی ترانزیتيو يا اېنترانزیتيو دي.

د دې لپاره بېلگې:

سپورمی ډوډی پخوي(ت)، ډوډی پخيږي(اېنت)

سپين کتاب لولي(ت) . کتاب لوستل کيږي(اېنت).

د ترانزیتيو پښتو پرېپوهېدنه: اخوا تلل يا پورېوتل (لکه له يوې پولې).

ز مور ځوان ژبپوه ښاغلي کامران منگل په خپل کتاب کې د دې لپاره ليرند کړ ليکلی.

زما پرېکړه: د دې لپاره موخو بلل: کړنيز کړنوی او کېدنيز کړنوی يا کړنوی کړنوی او کېدونی کړنوی. د دې لپاره اړتيا نه شته، چې مور دې د ت او اېنت لاتين ويې پرېپوهېدنه وليکو. دا د ما د وړانديز نومونه هغه څه سيده په گوته کوي يا ښايي.

په ټولنه کې: پلار او ځوی يا ځوي او پلار ترانزیتيو دي او ورو او بل ورو دا اېنترانزیتيو دي. له بل ته سيده تلل او له يو بل ته ناسيده تلل دي.

په ژبلار کې د ترانزیتيو يي د روښانونې په هکله نه هم انديز والی له بېلابېلو درسي اندونو له لارې هم منځ ته راځي. دلته د ښوونځي ژبلار او د ټوليزې ژبنيز ژبلار ي سره مخامخ ليدلور.

ترانزیتيو يي د ښوونځي په ژبلار کې

په ورځني ښوونځي ژبلار کې به ترانزیتيو يي د يوه ويې پر خوي باندې، چې د څنگه والی يا حالت اکوزاتيو واکوالی ولري، پېژندل شوي يا يې پېژند وړکړ شوی. د دې له مخې يو کړنوی ترانزیتيو دی (چې ،،موخه وړ،، کړنوی هم بلل کيږي)، که د هغه يو مللوبغاړی څنگه والی يا حالت اکوزاتيو ولري.

د ښوونځي په ژبلار کې توپروننځبڼه په پاسيووالي کې ده. يو کرنوی د دې له مخې ترانزيتيو دی، که د پاسيومخ ته تگ په لور کارول کېدی شي، چې له هغې سره (اکوزاتيو -) ابجکت يا شی سبجکت کيږي.

بېلگه: هغه پيسې ليري - دا پيسې د هغه لخوا ولېږل شوي

په ژبپوهنه کې ترانزيتيويتي

په ټوليزه ژبپوهنه کې د دې (د ښوونځي ژبپوهنې له مخې) په څټ لږ روښانه شوی. په دې ترڅ کې چې د ښوونځي ژبلارې له مخې اکوزاتيو د د ترانزيتيو ټاکنو پېژندنځبڼو په څېر په چوپړ کې دی، نو په ژبنيز ليدلور کې د اکوزاتيو منځ ته راتگ د يوه جوړښت ترانزيتيو خوي په څېر راورل کيږي. په ژبپوهنه کې څنگه والی ، حالت يا کاسوس په سر کې يې پېژند د ترانزيتيويتي له مخې ورکول کيږي. له دې سره د هغو ژبو لپاره هم لار وازه ده، چې اکوزاتيو (لکه Ergativsprachen) نه لري او کېدی شي د ترانزيتيويتي پېژند ورکړل شي.

دا موضوع ډېره څېړنه دما لپاره هم ستونځمنه ده. ډېر څه لري، خو هغه له وتونزې څخه يې را استل وموخه ژبې ته لږ څه ډېريري او پېچلي کيږي هم.

لنډ ښوونځي کې اکوزاتيو او په ټوليزه ژبپوهنه کې بې له اکوزاتيو هم پېژند لري.

خو د دې لپاره به بېلگه راوړم:

سپي پوليس وداره.

پام، سپي داري.

دا دويمه غونډاله يوه ټوليزه پرېپوهېدنه لري، دويمه يو ځانگړی حالت روښانه کوي.

نورې بېلگې: کوچني غاب مات کړ(ت). غاب ماتيري يا غاب مات شو(اينت)

مور مری پخوي(ت)، مری پخيري(اينت)

لمرورانگي د واورو سري ويلې کوي(ت). د واورو سري ويلې کيږي(اينت).

کرلکيري او کېدلکيري يا کرنيز او کېدنيز.

رکتوس او اوبلیکوس یا ولاړ او پروت حالتونه.

پیل یادونه: ما په ډېرواره حالتونه لیکلي، هغه هم په دې د پښتو حالتونو کې خوندي دي او د پښتو حالتونه له الماني څخه توپیر لري. ما پخپله ډېرې لیکنې په څلورو حالتونو کړي او اوس به دا په پښتو کې حالتونه وڅېرو:

په پښتو کې دوه حالتونه شتون لري. رکتوس او اوبلیکوس

Ca|sus rec|tus, د رکتوس – یا ولاړ حالات

ويي پېژند: ژبنيز نوميز Nominativ ولاړ حالت کلیمي سرچینه: لاتین “casus rectus”
،،نېغ، ولاړ حالت یا څنگه والی،، هماغه پرېپوهنيز يوناني “ptōsis orthē” مخ ته لرو.:

مخامخ ويي يې Casus obliquus اوبلیکوس حالت دی. نوميز حالت رېکتوس حالت دی: دا کړونى حالت دی، چې له دې امله ولاړ حالت هم ورته ويل کيږي.

— په بنسټيزه توگه دې ته مخامخ يا برعکس او دې نورو حالتونو ته کاسوس اوبلیکوس دی، چې څنگيز، ننوتی، پروت، ... حالت دي.

Casus obliquus (Deutsch) اوبلیک څنگه والی:

ويي ترپيو هېډنه/ پېژند:

۱ – ژبنيز: نه ولاړ -، پروت -، ننوتی -، وتلی او يا کور څنگه والی (حالت). له دې امله به بسيا وکړي، که پروت حالت يې وېولو.

اوبلیکوس يا پروت څنگه والي دا لاندې څنگه والي خوندي لري:

بلواک څنگه والی: جينيتيو، داتيو، اکوزاتيو، ابلاتيو او دا اوس هم غريز د کلیمي بنسټ: له لاتينبلواک حالت يا – څنگه والی، چې يوناني ترپيو هېډنه يې هم همدا ده بلواک کازوس، اوبلیک کازوس، ناولار، زورند په پروت څنگه والی. ۱ – کازوس اوبلیک جينيتيو، داتيو او اکوزاتيو دي. دا مي په بل ځای کې څېرلي، چې په پښتو کې نور څنگه والي هم شته، لوريز،.. د پوره څرگندونې لپاره دې هلته وکتل شي.

د نورو حالتونو لپاره مخ ته خو:

يادونه: که دا لاندې بيا هم راغلي وي، لوستل يې بد نه دي.

Enklitische Pronomina اېنکلېتيکي نومخاينيوې.

اېنکلېتيکي نومخاينيوې يوه کيدنه لري، چې له يوه کرنوي سره ورزيات يا ورسره ونېلي يا ورسره ويلې شي. کرنوی + خانيز پسي تری. دېر زیات د خبرو ژبه همداسې په شاعرۍ کې منخ ته راځي. په دېرو ليکنيزه ژبه کې ترې دده کيزي يا دا د کرنوي سره يوځای په يو بل کې سره وېلې يا ولې شوي، چې يو نوی ويې منخ ته راوړي چې د دې ترنې سره پرېپوهېدنه هم پوره کوي.

د بېلگې په توگه: اېنکلېتيکي نومخاينيوې د يوه شي دنده لري، که دا يوه کرنوي سر ورزيات شي.

گډوله کونه

– کرنويې + خانيز پستېری په ویننژبه او لیکنژبه کې مخ ته راځي او همداسې بله برخه يې

– خانيز مختري نومخاينيوې يا اېنکلېتيکي نومخاينيوې + کرنوی، چې دا دواړه به لږ د څېرني لاندې ونیسو.

دا نومخاينيوې، نو څنگه روښانه کړو، چې کوم دي؟

که غواړي عکسونه درته بنایم. که غواړي و تا ته عکسونه بنایم.

دا نسبي وی و پسي ځاينيوې ياپوستپوزېشن،،، ته،، ته يو اوبلیک دی. او د الماني داتيو څنگه والي ته انډول دی او له دې سره د پوست پوزېشن په څير د موخه لور (چېرته) دنده لري. بیلگه: و کور ته ځم.

پرمېز(حالت) باندي (اړیکوی) د انگورو (خاوندوالی حالت) له جندي (حالت) څخه (اړیکوی) انگورو (نوم) له ځان(حالت) سره (اړیکوی) و تا(حالت) ته (اړیکوی) دروره.

گورو، چې ټول اړیکویونه پسېځاينيوې يا پوستپوزېشنونه دي.

دا مي تر اوسه پوري سنترپوزېشنونه بلل، چې ناسم دي او دا پر، په او نور چې راځي، دا د حالتونو مورفيمونه دي، لکه ،د، د، د خاوندوالي مورفيم.

د اينکليتيکي نومځاينيو څلور دندې: زه دي، ته مي، هغه مو، دا يي....

دا څلورواړه په يوه گډوله يا لړۍ څنګيزه غونډاله کي

زه دي دلته راوغوښتم، چې ته مي وليدي او هغه مو، چې وليده دا يي وويل:

لوريز نومځاينيو

لوريز نومځاينيو: نومځاينيو را، در، ور يوه لور غوره کوي، نو له دي امله لوريز نومځاينيو.

لرو: - (را، در، ور) (سره، څخه، کره، ته، پوري، کي، باندي، ...)

په پورته کي په لومړي نوکانو کي نومځاينيو دي او په دويم کي اړيکيو نه يا پسېځاينيو دي، چې په نومځاينوو پسې تړلي راځي. دا بيا داسي هم ليکلي شو:

له ما، له تا، له مور، له هغه.....سره (څخه، کره) ، وما ته، وتا ته، وهغه ته، پر ميز باندي ياپر هغه باندي....په کور کي

— داسي له يوه توري جوړ نومځاينيو شته، مور چې يو څه کوو، په پای کي د هغه کړوني پسې نومځاينيو (انکليتيکي نومځاينيو بلل کيږي) (په ليکنه کي يي پېژند شته)) ورزياتوو يا ورسره نېتلوو

بېلگي يي: ځم، څو، ځي، ځي، ځي (د دريم کس ن، بس يو او دېرو لپاره).

دا يو ويبيزي يا له يوه ويبي جزري پوره غونډالي دي.

— له بلې لور له داسي کړونو سره دا را، در، ور نومځاينيو مخ ته تړل کيږي او کړنويي پسې هممهال دا د -م، -ي، -ي او نور هم تړل کيږي او داسي يوويبيزي پوره غونډالي جوړوي: درځم، راځي، ورځم او نور. دا به د روستارو او مختار او - مشوره. څنګه ونوموو. دا لوريز نومځاينيو، کړنويي سره د مخه تړلي او پسې تړلي يي دا اپنکليتيکي نومځاي نيو دا يوه کړنويي او دوه وو نومځاينوو سره په گډه يوه يوويبيز هغونډاله جوړوي.

یادونه: په دې هکله مې – د ما نوې میندې کې- هم پوره لیکنه شته

Ablativ (Deutsch) ابلاتیو

ويي پېژند: لاتین ژبلاړ: ابلاتیو د پرېډیکات نږدې پېژندنې ټاکلو په چوپړ کې دي. دا حالتونه ورکوي، چې د هغو لاندې کړنه کېږي. دا داسې کارول کېږي
Ablativus instrumentalis اله ییز ابلاتیو: د پوښتنې په ځواب کې:،، له څه یاڅه شي سره،؟، ، د څه له لارې څخه،؟، ،، له چا سره یوځای،؟

Ablativus separativus – د بېلېدنې ابلاتیو: د بېلېدنې ابلاتیو پوښتنې ته دی، چې : له کومه څخه،؟، ، ، له څه څخه،؟

Ablativus comparationis

د پرتله کونې ابلاتیو له و چا ته یا نسبت و چا ته سره

Ablativus limitationis

د کلیمې د رابندونې ابلاتیو په پوښتنه،، په کومه اړیکه کې،؟

Ablativus locativus

ځایټاکنیز ابلاتیو و پوښتنې ته ،، چېرته،؟

Ablativus temporalis

د مهالتاکنې ابلاتیو و پوښتنې ته ،، کله،؟، ، د کوم وخت په دننه کې،؟

Ablativus mensurae

ست- یا ډېرې – یا څومره والي ورکړه، و پوښتنې ته ،، په څو،؟

Ablativus qualitatis

د څنگه والي یا خوي ابلاتیو.

له ،، د ،، سره خاوندوالي جوړونه: دا ،، د ،، په ځنو ادبیاتو کې د خاوندوالي مورفیم بلل کېږي او ځنې یې بیا په بلابلو لاملونو د مخځاینیوی (پرېپوزېشن) بولي، خو دا چې دا یو

مورفيم دى او خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري، نو دا د خاوندوالي مورفيم يې سم دى. بېلگه : د کور بڼکلی باغ.

Vokativ د غږ کولو حالت

په پښتو کې د غږ کولو په حالت کې د ناغږيزو تورو پسې يوه ،، ه ،، تر لکيري (دا خو ځانله د دې سره نه دى، د نور لکه ی سره هم راځي) او نورو ته دې يې په گډه فکر وشي.

بېلگې: ورور، وروره،

سړی، سړیه

ملگری، (اې) ملگریه.

د بڼځينه وو لپاره :

بېلگې: مور، مورې،

خور، خورې

د ډېر لباره په ټوليزه توگه باور لري، چې غږيز/ ډېر = اوبلیک/ډېر

بېلگې: گران ملگری، گرانو ملگرو!

بڼځي/ (اې) بڼځو!

پسې نومځينيوي د خبرو دې، خو ما په دې هکله پوره ليکنې کړي، نورې نه پرېکوم، خو ستاسو پام يواځې دې ځنې ځانيزو نومځينيويو ته رااړوم.

زه، ته، هغه، ما، تا، هغه، او نور

په دې ټولو حالتونو پوره خبرې شوي.

Demonstrativpronomina (اشاري نومځينيوي)

اشاري نومځينيوي (رکتوس)

دا، دغه،

نور اشاري نومخاينيووي: هغومره، دغسی، داسی، داسی، همداء، همداسي، همدغسي ...
دومره، هومره، دومره...خومره داسی، داسی، همداء، همداسي، همدغسي دا،
دغه،دغي،هغه،هغي

لوريز نومخاينيووي: د اړيکيووني سره دا لوريزې توتي د پوستپوزېبنن د لوريز نومخاينوو
کيري. سره تراو يا ترنه.

دا لوريزې توتي : را، در، ور دي، چې د پرېپوزېشن په خبر د اړيکيوونو په خبر د
کرنويو سره نښلي يا ويلي کيري. يو څو بېلگي...

پوښتنو مخاينيووي:

څوک، چا، څه، څو، خومره، کوم...خومه، څنگه، څرنگه

Indefinitpronomina ((ناترلي نومخاينيووي

څوک، څه، څو، کوم، يو شی، يو څوک، يو چاته، د يوهچا، خومره، ځني، هر، ټول، نور،
هېڅ

په ژبلار يا گرامر کې ناترلي ياخپلواک نومخاينيووي د نومخاينيو لانديېله جوړوي(برخپله
مي ليکله وه، خو د لانديېلي او برخپلي په منځ کې مي توپير ته پام نه وو). د و ي دوي مو
يوگونو يا افرادو ته پام اړوي، چې د هغوي ايډنټيټي له نږدې نه ده ټاکل شوي يا د ناکلي
گنون (تعداد) افرادو همداسي په افرادو (يوگونو کسانو) باندې شتونوينا کوي.

Indefinitpronomen mit vorangestellten Wörtern

ناترلي نومخاينيووي د مخ ته ترلو ويونو سره:

هېڅ څوک، هر څوک، لږڅه، يو څه ، يوڅوک

Unbestimmter Artikel (ناتاکلي پېژند نخښي (ن،بن)

۱ – رکتوس: (ن،بن)يو، يوه

۲ – اوبليکوس: (ن،بن)يوه، يوي

يادونه: ۱ – داپورته داسې برېښي، چې گوندې د بېلگې په توگه يوسړی راغی. يوه ښځه راغله او

۲ – يوه سړي وويل. يوې ښځې وويل.

دا دواړه حالتونه کړوني دي او د پښتو ژباړې له مخې او د رکتوس او اوبليکوس د پېژند له مخې بايد رکتوس وي، نو اوبليکوس به يې څه وي؟

اوبليکوس: له يوه سړي. له يوې ښځې. دلته له د يوه مورفېم په څېر راغلی، يو پروت حالت دی.

دا موضوع هم دما نوي مخامخونه ده. له دې د مخه ورسره نه وم مخامخ شوی، نو د څېړنې او د خبرو به پوره څه په کې وي.

مور د نورو ژبو څخه گټه اخلو، په زياتو ځايونو کې د نورو ژبو څخه گټه اخستل کېدی شي، خو سره ورته ژبني لارې سره نه لري.

په فارسي کې: مېرم.. او نور، مادرم، ...، او نور

په فارسي کې بيا خاوندوالي هغه نومونو لپاره، چې پای يې بېغږه توري وي، -م،-ت،-ش، پسي تړلي او که پای يې غږ لرونکي توري وي، نو بيا پسي -يم، -يت او -يش پسي تړلي دي.

په پښتو کې: ځم، ځو، ځي، ځی ... او ور خو مور مي (دې، يې) په پښتو د کړنوي پسي، م،ې، ي تړلي او د خاوندوالي نومځايينوو پسي بيا مي، دې، يې مو د مخه وڅېړل.

د دې يو لامل دا کېدی شي، چې په پښتو کې د کړنوي اخر کې دا ورسره زياتېدنه دکړنوي پسي تړلی يا سره ويلې شوي شته، خو د خاوندوالي نومځای نيوي خپلواک شته دی او په درې کې دا نه شته يا داسې نه دي.

دا نور نومځايينوي به د څنگه والي يا حالت نومځايينوي وپولو او گورو، چې د اينکليتيکي نومځايينوو سره توپير لری.

Vokativ (د غږ کولو حالت

يو چاته څه ويل يا ورته غږ کول په پښتو کې د يوه ځانگړي غږېني په څېر جوړېږي. په ټولو نارينه نومونو کې، چې په زور اچوونې ي پای مومي په پای کې ه پسي نښلي تر

نارینه نوم پورې چې زور پرې نه اچول کيږي، چې په پای کې يې يېي پسې نښلي. په دې باندې نور زیاته یکنه نه کوم، خو یو دوه بېلگې راوړم. دا نور چې کوم اخر توری په څه بدليري او یا څنگه کيږي ، هغه تاسو راپیدا کولی شئ. لرو. خمری. غږ: ځمريه. لرو: خوږه، غږ: خوږې مالی بیا هم ملالی. هغه لارې هم تاسو ورته ولیکئ.

Reziproke مات

رامات شي حالتونه د ،،يو،، او ،،بل،، له لارې يا سره جوړيږي. بېلگې: يو له بل سره. يو له بل څخه. يو وبل ته او نور.

Interrogativsatz پوښتنغونډاله

پېژند د اوکسفورډ ژبې څخه: اپنټروگاتيو غونډاله څه ده؟ پوښتنغونډاله (**Interrogativsatz** يا **Erotema**) يوه غونډاله ده، چې د هغې دنده تېپيکي پوښتنگونه ده. د پوښتنې وپېندول د دې په چوپړ کې دی، چې يو معلوماتي ځواب ترې لاس ته راوړو. پوښتنغونډاله داسې ده، لکه ويناغونډاله او غوښتنغونډاله، يو د غونډالې ډول.

د اپنټروگاتيو نومځايڼيو او نسبتې نومځايڼيو په منځ کې څه توپير دي؟ **Relativpronomen** يا نسبتې نومځايڼيو د نومويو په ځای کارول کيږي. دا يوه غږغونډاله (نسبتې غونډاله) لارښودوي او د يوې په سر يا پورته ترتيب شوي غونډالې يوه نوم(يا نومځايڼيو) نښلوي يا تړي. اپنټروگاتيو نومځايڼيو يوه پوښتنغونډاله (اپنټروگاتيو غونډالې) لارښودوي او د غږکونې غونډالو په څېر هم کارېدلی شي.

بېلگې؛

کتاب، کوم چې زه يې لولم، سټريکېدونکی دی.

دا د باور نه دي، څه چې ته ماته وايي.

اپنټروگاتيو غونډالې پوښتنغونډالې لارښودوي، کېدی شي دغږغونډالې په څېر هم راشي.

بېلگه: چا به دا فکر کړی وی!

ځنې نومځايڼيو کېدی شي نسبتې – او اپنټروگاتيو نومځايڼيو وي .

بېلکه: څوک، چا، څه (شي)، کوم، کومه، يوڅه لپاره.

دا کېدی شي چې وکارول شي.

اينټروگاتيو غونډاله – ناسيده پوښتنغونډاله.

۲ - ښونکی زدکونکي پوښتي، چې چا دا کرکی ماته کړې ده.

۲ – شونکی زدکونکي پوښتي، چې ايا له دوي څخه کوم دا کرکی ماته کړې ده. اينټروگاتيو غونډاله (ناسيده پوښتنغونډاله) يوه ځنگونډاله يا که غواړی ځنگيزه غونډاله ده. د پوره کونکي پوښتمی په څېر (۱-) ځنگونډاله د يوې پوښتنغونډالې په څېر پيل کيږي. د پرېکړه غونډالې په څېر (۲ -) دا د ايا له لارې يا سره پيل کيږي.

يادونه: پهدې ټولو ليکنو کې کمښت شته، چې بايد تل گران لوستونکي يا ډېر کار پرې وکړي.

د اينټروگاتيو غونډالو برخکليمي

۱ – غږډوليزه پوښتنغونډاله، ۲ – پرېکړ ايزه پوښتنغونډاله، پوره کېدونکي پوښتنغونډاله.

بېلگې:

۱ – يوه پوښتنغونډاله ده، ، چې ټيک د غږډونکي د معلومات کنډو يا تشيا خوندي لري، او دا هممهال د خبرو و مل ته انځوروي، چې دا تشيا ډکه کړي.

(۱) غونډاله: ،، (ايا) ته نن راځي؟،، يوه اېټروگاتيو غونډاله ده.

(۱) اېټروگاتيو – يا پوښتنغونډاله د له غونډالنڅښي،،؟،، سره په نڅښه کيږي، که دا يوه سر – يا بنسټغونډاله وي.

(۱) ځنې پوښتنغونډالې د پوښتنغونډالې پهچوپړ کې نه دي، دوی (يو څه ته) رابلنغونډالې دي، لکه د بېلگې په توگه،، نه غواړي تر اخره(بالاخره، يا بالاخره) رېښتيا نه پرې پوهيږم. په بڅښه(؟؟) راشي؟،، يا ،، بيا هم يا تر اخره نه غواړي راشي؟،،

يادونه (هيله ده، چې راته برگ نه شي): مور د ډېرو ويونو سره نابلد يو يا د خپلي پښتو سره نابلد يو، خو ايا د،،بالاخره،، په ځای ،، بياهم،، ،، په پای کې تر پايه،، يا ،، تراخره،، که وکاروو، نو موخي ته رسېږو. نابلدې هم

اېنکليټيکي نومځاينيوې:

یادونه: دلتتهکرار شته، خو لوستلیې گتور بولن.

مور د نورو ژبو څخه گټه اخلو، په زیاتو ځایونو کې د نورو ژبو څخه گټه اخستل کېدی شي، خو سره ورته ژبنيزي لاري سره نه لري.

په فارسي کې: مېرم.. او نور، مادرم، ...، او نور

په فارسي کې بيا خاوندوالي هغه نومونو لپاره، چې پای يې بېغړه توري وي، -م،-ت،-ش، پسي تړلي او که پای يې غږلرونکي توري وي، نو بيا پسي -يم، -يت او -يش پسي تړلي دي.

په پښو کې: ځم، ځو، ځي، ځی ... او ور خو مور مي (دي، يې) په پښتو د کرنوي پسي، م، ي، ي تړلي او د خاوندوالي نوځاینيوو پسي بيا مي، دي، يي مو د مخه وڅپرل، چې د فارسي بيا د خاوندوالي نومځای نيوي، گډ...؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟

د دي يو لامل دا کېدی شي، چې په پښتو کې د کرنوي اخر کې دا ورسره زیاتېدنه دکرنوي پسي تړلی يا سره ويلي شوي شته، خو د خاوندوالي نومځای نيوي خپلواک شته دی او په دري کې دا نه شته يا داسي نه دي.

دا نور نومځاینيوي به د څنگه والي نومځاینيوي وپولو او گورو، چې د اينکليتيکي نومځاینيوو سره توپير لری.

اینکليتيکي Enklitische Pronomina

نومځاینيوي.

یادونه: دا تکرار دی، خو شاید لږ څه نوي ولري، بيا هم که زه سهوه وم بڅښنه به وي.

اینکليکي نومځاینيوي يوه کيدنه لري، چې له يوه کرنوي سره ورزيات يا ورسره ونښلي يا ورسره ويلي شي. کرنوی + ځانيز پسي تړی دېر زیات د خبرو ژبه همداسي په شاعرۍ کې منځ ته راځي. په دېرو ليکنيزه ژبه کې تړی دېه کيري يا دا د کرنوي سره يوځای په يو بل کې سره وپلي يا ولي شوي، چې يو نوی وي منځ ته راوړي چې د دي تړني سره پرېپوهېدنه هم پوره کوي.

د بېلگې په توگه: اینکليتيکي نومځاینيوي د يوه شي دنده لري، که دا يوه کرنوي سر ورزيات شي.

گډوله کونه

- کرنويي + ځانيز پستېری په وينژبه او ليکنژبه کي مخ ته راځي او همداسي بله برخه يې

- ځانيز مختري نومځاينوي يا اينکليتيکي نومځاينوي + کرنوي، چي دا دواړه به لږ ترڅېرني لاندې (دلته مې،، تر،، ليکلی، خو ناسم دی. سم يې ،، د ،،) ونيسو.

دا نومځاينوي، نو څنگه روښانه کړو، چي کوم دي؟

که غواړي عکسونه درته ښاييم. که غواړي وټا ته عکسونه ښاييم.

د کاسوس رېکتوس او اوبليکوس کارونه

کاسوس رېکتوس د نوميز او اکوزاتيو حالت لپاره د اوسمهال لپاره کارول کيږي. يوه ځانگړنه شته او هغه داسي ځانيز نومځاينويو کي اوبليکوس د الماني و اکوزاتيو ته کارول کيږي. کاسوس اوبليکوس تل کارول کيږي، که يو ادپوزېشن په نوم تکيه کوي. ځانگړني په پوستپوزېشنونو کي شته، چي ،، کي، باندې، ته، د پاسه، زيات په رکتوس کي وکارول شي. کاسوس اوبليکوس د تېروخت بڼه کي نوميز حالت کي هم کارول کيږي. يادونه: دلته دي اندونه سره گډ شي.

Anwendung

دا نسبتې وي و پسي ځاينوي يا پوستپوزېشن ،، ته، ته يو اوبليک دی. د الماني داتيو څنگه والي ته انډول دی او له دي سره د پوست پوزېشن په څير د موخه لور (چېرته) دنده لري.

بيلگه: و کور ته ځم.

پرمېز(حالت) باندې (اړيکوی) د انگورو (خاوندوالي حالت) له جنډي (حالت) څخه (اړيکوی) انگورو (نوم) له ځان(حالت) سره (اړيکوی) وټا(حالت) ته (اړيکوی) دروره.

گورو، چي دلته ټول اړيکويونه پسي ځاينوي يا پوستپوزېشنونه دي.

دا می تر اوسه پورې سنترپوزېشنونه بلل، چې ناسم دي او دا پر، په او نور چې راځي، دا د حالتونو مورفيمونه دي، لکه ،،د، د خاوندوالي مورفيم.

له دې ځايه وروسته ليکنې د بنوونځي له سطحې پورته دي، خو بيا دې هم له تاسو سره گډې وي.

سيمانتیک SEMANTIK

سيمانتیک د ژبې برخه ده، د ،، نځينو، پوهنې سره سر او کار لري، چې دلته دا نځبڼه د ويي ، کليمې او د ژبې د ټولو برخو لپاره ځايناستي ده.

په ژبپوهنه کې داسې په نامه سيمانتیک د پيدايښتي ژبې – دا هغه ژبه چې مور يې پېژنو او هغه د ژبې په څېر راوړو

چې څه به په سيمانتیک کې و څېرل شي

په سيمانتیک کې د يوه ويي، د يوې نځبڼې او يوې غونډلې په پرې پوهيدلو لومړيتوب لري. که د بېلگې په توګه يو بې موخې يا ترې ناسمپوهېدنې غونډله جوړه شي، کېدای شي د سيمانتیکي څېړنو په بنسټ د ،، بې موخې، په بڼه په نځبڼه شي.

که څوک د يوه شي ژبنيزه پرېپوهېدنه غواړي وڅېړي، هغه تل د سيمانتیک سره بوخت وي.

سيمانتیک په نوې مېډيا کې

په دا اوس وخت کې سيمانتیک د برېښنا لټونماشينو بڼه والي کې هم يو غوره رول لوبوي. دا لټونماشينو د يوه ويي يا وييرخو په مرسته يا لاس په پای کې کره ميندي، چې پلټونکې يا لټونکې يې لټوي او د دې په مرسته له ډېرو خپلوانو کليمو سره تړل کيږي.

ډاکتر ماخان ميری شينواری

لنډ: پښتو ته ناسم راننېاسل شوي ويونه

او له ژبپوهانو څخه هيله

پيل يادونه: په ليکنه کې نوي د بام وړ څه هم شته، چې پام مو ورته راوړل غواړم.

دا ليکنه داسې لنډه، بې له اوږدې شننې راوړم. دا ټولې ليکنې د تاند او دعوت په منلو خپرونو کې خورې شوي او هلته کتل کېدې شي او په ketabton.com زما په همدې نامه کتاب کې راټولي شوي دي.

څنگه پوهېږو، چې دا يا هغه ويې يا غونډاله ولې ناسم دي؟

لومړی: يو نوم، يو وی يا کومه غونډاله، چې د هغه ورکړ شوي نوم يا بل څه اړونده خوي ونه لري، ناسم دی.

بېلگه: اوبلن د بهېدونکو په ځای. واورې اوبلنې کېږي، خو اوبه، شړومبې، شيدې نه اوبلنې کېږي، دا بهيرې او له دې امله بهېدونکې دي. دا مو تل په ورځني ژبه کې لروده، خو بيايي هم اوبلنوو.

دويم: يو نوم يا بل کوم وی او يا د کومې غونډالې ليکل، چې ټوليز نه وي او ټوليز کېدې نه شي، ناسم دی.

بېلگه: ی او ی دا د يوه غږ لپاره، چې په دوه بېلابېلو بېگانو ليکل کېږي، نورو بېگانو ته نه ټوليز کېږي يا نه دی ټوليز شوی. نو دا ،، ی،، بسيا کوي يا همدا شته او دا بله ،، ی ،، په پښتو کې نه شته.

درېم: هغه نومونه يا ويونه، چې د ژبلاړې سره په مخامخوالي کې راځي. همدا د يوه غږ له پاره دوه بېگانې او يا د سلم لپاره سلن راوړل، هغه د پېداېښت بدللول دي او ناسم.

څلورم: د هر څه د سم او ناسم له پاره، چې بسوونيز دلایل راوړل کېږي، بايد له مخامخوالي خپلواک يا ازاد وي

پنځم: بيا د پورته لنډ: پوهنيز دليل کوم دي؟ هغه دليل، چې له مخامخوالي خپلواک يا ازاد وي.

بيا داسې پيل کوو:

يو : سلن نه شته : د سلم له پاره سلن راوړل ناسم دی .دا د ژبي او شمېرپوهني له لاري او ټوليز هم نه دی او دا دي هم په ياد وي، چې دا سلنه شلکلن له ۲۰۰۱ څخه ناسمون دی، له دي د مخه دا ناسمون نه وو.

دوه : اوبلن : دا هم ناسم د بهيدونکو له پاره کارول کيږي . اوبلن يواځي او يواځي د واورو خوي دی او بس.

درې : تر : په ټولو هغو ځايونو کې تر ناسم دی، چې داسې نه وي:

دي لاندي دوه غونډالو ته پسي يادونه وگورۍ. په اند مي دلته دما پرېکړهيا قضاوت هم بايد بدل شي.

لومړی اړيکوی : له جلالکوټ څخه ترکابل پوري.

دويم ترنوی : په کوټه کې ۲۰ تر ۳۰ کسانو پوري ځاييږي.

دريم د مهال يا يو څه پای : تر نه بجو پوري درځم

بيا : پرته له داسې غونډالو، په بل هر ځای کې ،، تر ،، ناسم دی.

يادونه : د ما په نوي څېړنه کې د ،، تر ،، مختړی د نومځاييوي سره د حالت يا څنگه والي په څېر د نوم او بنينوم سره مل راځي، دا په دي پرېپوهېدنه چې د يوه حالت په بڼه راځي او ،، تر ،، کومه خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري. يوه بېلگه راوړو:

له ما څخه تر تا پوري. په پورته ،، له ما، او ،، ترتا، حالتونه دي، ،، څخه، او ،، پوري،، اړيکويونه داسې په نامه پسي ځاييوي دي، چې له امله يې ،، له، او ،، تر،،، خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري. بيا هم دا ،، تر،، يواځي او يواځي د همدې اړيکري ،، پوري،، سره راځي او نور ځايونو کې ناسم دی.

څلور : له،، تر ،، سره پرتله کونه : دا هم سوچبوچ نه شي کېدی، زما کتاب کې روښانه شوي او دريم هم وگورۍ. له بلې خوا ،، تر ،، خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري، نو ورسره پرتله کونه ناسمه ده.

بېلگه: سپين له زرغون څخه بڼکلی دی، خو سپين تر زرغون پوري بڼکلی دی، ناسم دي.

سپين و زرغون ته بڼکلی دی. سم او سپين تر زرغون..... هم سوچ بوچ ناسم ی.

بیا: ،، تر،، بی له همدی حالت یاخنګه والی بله پرپیو هېدنه نه لري.

پنځه یی: زمون په پښتو کې داسې ،، ی،، ځای نه لري. دا ژبلاړ نه ده، چې غږ دي یو او ،، ی،، دي دوه - یا ان و ۱۶ ته هم رسېدلی شي - وي. تولید شوی هم نه دی، چې هغه به یې هم ناسم وی.

شپږ: غونداله -،، سبرکال تر ټولو ډېر انګور شوي،،، ناسمه ده .. دا هېڅ نه روښانه کوي او همداسې کومه پرپیو هېدنه نه لري.

که ووايو په ټوله کې، دا یو تکیه کلام دی پروا نه لري. په ټوله کې سبر کال ډېر انګور شوي دي یا سبرکال خورا ډېر انګور شوي دي یا سبر کال د تېرو کلونو سره په پرتله ډېر انګور شوي دي یا سبرکال و تېرو کلونو ته ډېر انګور شوي دي.

اوه: ،، تر ډېره بریده یا ... پولي،، او هم یا ،، تر ډېرې کچې،، ناسم دي. ډېر برید یا پوله نه شته، خو له بریده یا پولي ډېر شته.

اته: کچه مور زیات وخت ناسمه کاروو. د ستاندارد یا معیار، سطحی او سویي له پاره یې کارونه ناسمه ده.

لاندي به یو څو ویونه راوړو، چې نوم او اړیکویونه دي او تل باید په لیکلو کې پام ورته وشي.

نوره کارونه یې د اړیکوي ده.

نهه: منځ یا منځتکی: یواځې د یوه شي یا یوه څه هندسي منځ باید وي.

نور منځ اړیکوی دی.

لس: مخ. په مخ یې دانه ده. چې پرته له داسې کارونو، چې فزیکي مخ دی، نور کارول یې اړیکویونه دي. مخ - یا مخي ته، دمخه، مخ - یا مخه کې، خو تر مخه سوچبوچ نه شته او همداسې تر مخکې. (که مخ کې یا ښه یې: مخه کې وي، هغه بیا سړی پرې پوهیږي، خو ،، تر،، ورسره بیا هم ناسم دی) دا تر څو ناسم او دا مخکې هم کلیوالي وپېنه ده.

یولسم: همداسې څنګ او شا. په دي پوهیږو، چې کله فزیکي او کله دا فزیکي څنګ او شا موخه ورڅخه نه ده. دا نور نه غزوم.

دا هم ناسم دي:

دولسم: روغتون، چې مور د ناروغانو ځای ته وایو ناسم دی. سم یې ناروغتون، روغتون یا روغتی دی. روغتی بلل یې ماته ډېر ښه برېښي. که وخت یې وي یا راغی، نو دا باید بدل شي.

دیارلسم: د کورنیو چارو وزارت ناموخور دی، موخوریې د دننیو چارو وزارت. د کورنیو چارو وزارت هم باید وي.

څوارلسم: بهاند. دا د بهېدونکي یا بهونکي په ځای راغلی. ښه برېښي، خو ناسم به یې ځکه وبولم، چې دا تری پوهېدنې یې باید دوه وي. که دچا د کورنی نوم وي، خو هغه یې خپله خوښه، خو په لیکنه او ادبیاتو کې د کارونې لپاره ناسم دی. ژبلاړ ته دې پوره پاملرنه وي، چې دا تولید کېدی شي یا تولید دی او که څنگه؟.

پنځلسم: همداسې بشپړاند، چې نه پوهېږي، دا بشپړونکی دي او که بشپړېدونکی.

دلته مې یو څو بېلگې راوړې، نور په Ketabton. Com کې، که گران لوستونکي، د دې اونورو سمونونو سره مینه لري.

یوه یادونه :

دا ما ته یوه بابیزه او بی ارزښته لیکنه او گوتنیونه نه برېښي، دا مو ژبه ده، څوک هم چې دا ژبه ناسمه کاروي، باید سمون ته راوبلل شي

مور پوهنیز مرکزونه لرو. له هغو څخه غواړم، چې دا په غور وگوري او هر یو چې ناسم وو، دا په دې مانا چې که یو هم، نو دوي حق لري، چې ما ته مناسبه جزا وټاکي او سمه ستره جزا به داوي، چې دوی راڅخه د ډاکټرۍ شهادتنامه واخلې او که نه، نو بیا دې راته د ژبپوهنې ډاکټري راکړي، دا پرې ارزي.

او له ټولو لیکلوسټ خاوندانو هیله کوم، چې د دې پرېکړې ملاتړ وکړي، دا د هر یوه کار دی او ټول د دې ناسمونو سره گیر دي، د علومو اکاډمي د پښتو څانگې او پوهنتونونو پوهنیز کادرونه دې دې کار ته راوبولی .

په پای کې دې د یوې یادونې اجازه وي او هغه دا چې: دا پوهنیزه ځاننیونه نه ده، چې په یوه پوهنیزه لیکنه، د سمې او ناسمې پرېکړه وغواړو او مور ورته چپه خوله پاتې شو، که په هر لامل هم وي .

تاسو ژبپوهان دې پرېکړې ته په مینه رابولم.

باور وکړی، چې زما ملګري او پیژندګلوي، چې ښه عالمان او په ژبه کې وتلي کسان دي او سلنه یا بهېدونکو ته اوبلن ووايي او دا،، تر،، ناسم وکاروي، ډېر زور پرېم. او رښتیا ډېر زور پرېم. که دوي ته دا سم برېښي، نو زه به د دوي له پاره هم ارام شم، هغه دي مور ته دا راوښايي، چې کوم پخواني او کوم جوړشوي دي، کوم سم او کوم ناسم دی.

مور کره پښتو پوهان او لیکوالان لرو، چې هغوي هر ورو مرو مرسته کولی شي، چې لږ تر لږه ماته زما د لیکنو ناسمون را په گوته کړي او دا مرسته راسره وکړ، چې تل به مو منندوی يم.

د تاسو د ټولو له سرې سيني ډېره مننه

ګرانو ژبپوهانو! راځی په ګډه یې وڅېرو.

دلته هغه بنسټيزي لیکنبرخي ډېر لند:

لومړی: را(در، و) څخه(سره، کره، - کې، - باندې، - پورې، - ته او... نور مي فکر ته نه راځي)

= دویم: له ما سره(څخه، - کره)، په ميز کې، پر ميز باندې، تر تا پورې، و هغه ته. نورو ته يې فکر کولی شو.

د لومړي او دویم له پرتلي څخه لرو: را(در، و) = له ما (له تا، له هغه). په ميز = و، پر تا = در، تر هغه=ور، و تا = و.

له پورته څخه لاس ته راځي: له، په، پر، و، تر، کومي خپلواکي پرېپوهېدنې نه لري او يواځې د نوميزو نومخاينيو سره ګډ يا د هغو دمختر و په څېر حالت يا حالتونه دي.

پوښتنه: دا د الماني سره په پرتله داتيو حالت دی. ايا په پښتو کې هم داتيو حالت دی او که دا هر يو يې ځانله يا څنگه؟؟

نو اوس دا په دي پرېپوهېدنه چې: دلته دا اړیکويونه دي: سره، څخه، کې، باندې، ته، پورې، نور مي فکر ته نه راځي.

دا اړیکويونه په دي پرېپوهېدنه دي چې پوستپوزېشنونه يا پسېځاينيو دي.

او له انگریزي سره په برتله:

ناسم دي چې: له...څخه (سر، کره)، په... کې، و...ته، تر...پورې او نور سرکومپوزېشنونه دي او هغه د انگریزي `from, with, until` = څخه، سره، پورې او نه له...څخه، له... سره، تر... پورې. یا له، تر. دا نور تاسو ولیکئ، چې ناسم یې ونه لیکم.

دا د لومړي ځل لپاره داسې لیکنه مې لږ تېروخت غزېدلې څېرلې ده، دا چې سره باوري شو، نو ستاسو لیکنو ته سترګې په لار یم، فکر په کې وکړی.

هیله ده چې اندونه مو ونه سپموی.

کړنډولونه او بدلونونه یې او همداسې ور سره د نومځاینیوو بدلونونه.

یادونه: دلته هم شاید څه تکرار وي، خو کله سرس تکرار ته هم اړ کیږي.

دا په دې پرېپوهېدنه، چې کړنویونه ټولګیز دي او باید ټولګیز شي.

دالاندې ټول هغه څه دي، چې که څېرلشوي وي، څو ډېر بڼه او که نه، نو دایې بنسټیزه لیکنه او پیل دی، چې نوره باید روښانه شی او روښانونه یې په ګرانو مینه والو لوستونکو او د ریښې خاوندانو باندې وي.

د پښتو په کړنو کې نه دا چې د کړنویونو بڼه بدلېږي، په پښتو کې د کړنویونو په بېلا بېلو وختونو کې نومځای نیوي هم بدلېږي او دا څنګه، په کوم ډول کړنویونو کې او څنګه؟

دا پوښتنې هم باید وڅېړل شي. داسې پیل کوو:

و لاندې ته یادونه: له دې فکر سره مخ شوم او ومی غوښتل له لتاسو سره یې ګډ کړم، چې یو له بل سره مو مرسته کړې وي. کېدې شي دا کار تاسو لا د مخه کړی وي. که مهالونه او نومونه یې را څخه سم ونه لیکل شو بڅښنه دي وي او تاسو یې سم کړی، چې همدا له اوسه مو د مرستې مننه.

زه به دا ویونه داسې وبولم: دا هم د الماني په مرسته، خو د پښتو ژبلاړ لپاره.

۱ – ناڅواکمن کړنوييونه: هغه ويونه، چې خپل بنسټ ساتي او د وختونو سره بڼه بدلوي، ناڅواکمن کړنوييونه بلل کيږي.

۲ – څواکمن کړنوييونه: هغه ويونه چې پوره بڼه نه ساتي او په يوه لار بڼه بدلوي، خو ټوله بڼه د ناڅواکمن ويونو په څېر نه ساتي، څواکمن کړنوييونه بلل کيږي.

۳ – بي لار کړنوييونه: هغه ويونه، چې سوچ بوچ لار نه لري، بېلاري کړنوييونه بلل کيږي.

دا ټول وييونه دې گران لوستونکي په ټولگيو د وېشلو وروسته سره ټولگيز وليکي.
بېلگې:

بېلگه و ۱ – ته: درېدل:

اوسمهال: درېرم، درېري، درېري او نور

روان اوس مهال: درېدلی يم، درېدلی وي، درېدلی وو او نور

تېر مهال: درېدلی وم او نور

راتلونکی: وبه درېرم، وبه درېري، وبه درېري او نور

درېدم، درېدي، درېده او نور

بېلگه و ۲ ته: خورل

اوسمهال: خورم، خوري، خوري.

روان مهال: خورل مي. خورل دي، خورل يې، خورل مو

اوس تېر مهال: ومي (ودي، ومو، ويې) خور، خواره يا خورل

تېر مهال: خورلي مي (دي، مو، يې) وو.

راتلونکی: وبه يې خورم (خورو، خوري، خوري، خوري).

پوښتنې ته په ځواب کې؟: خورلې مې (مو، دي، يې) دي (وو).

بېلگه و ۳ ته: تلل:

اوس مهال:خُم، خې، خو، او نور

اوس مهال: لارم، لارو، لارې، لاری، لاره، لارل، لاره، لارې(لارلي)

روان مهال يا څنگه مهال؟؟?: اوس تېر مهال:تللم، تللو او همداسې نور.

تېر مهال: تللی وم (وو، وي ... او نور)

راتلونکی مهال: لار به شم. او نور

-؟ تللی به وی.

دا پورته گوره درې ډوله کړنويونه راغلي. دابايد بڼه روښانه شي، چې داويونه څه بلل کيږي او دا ژبلاريز بدلونونه يې هم بايد پوره وڅېړل شي. هغه بنسټ يې دا پورته دی.

په پورنه نومخاينيوو کې مور ځانيز نومخاينيوو نه دي کارولي يا نه کاريږي او که څنگه؟. د دې ډول نومخاينيوو لپاره دڅېړنې او بللو بل ځای شته. هغه ورته وگورئ.

يادونه: دما د پښتو ژبلار د بنسټونو لپاره ليکنه کې کېدې شي دا نور ډولونه راغلي وي، او که نه، نو ورزيات به يې کړم او تاسو يې هم پوره کولی شئ.

يوه بله ستونځه:

په پښتو ژبلار کې له يوې بلې ستونځې سره هم مخامخ شوم او هغه دا چې. ځنې خويويونه داسې انگېرل کيږي، چې گوندي کړنويونه دي، چې له تاسو سره يې گډوم:

مور خويويونه لرو او پوښتو، چې د دې خويويونو سره يو څه څنگه ابادوو:

خويويونه: سپين، رنگه، بنکلی، جگ، خراب، جور، ټيټ.

يوه څه ته خوي ورکړه څنگه کيږي؟

که يو څه غواړې بنکلی کړې، نو دا بنکلي کول دي. خويويی + کول

که یو څه غواړي خراب کړي، نو دا خرابول دي. خويوي + ول

خراب، خرابول او که خراب کول؟ نابلد خو په ژبلاړ برابر. سپين، سپينول، که سپينکول، رنگ کول او که رنگول. ښاپسته او ښاپستول او که ښاپسته کوم، خو ښکلي ښکلي کول، چې ښکلوي ورسره سم نه راځي او کهينه نه برېشي؟ نور دي گران مينوال سره جوړ کړي.

يو نوم او يا شي ته يو خوي ورکول:

په ځنو خويونو پسي ول زياتيري. داپه دي پرېپوهېدنه چې خوي وي + ول

او په ځنو پسي بيا کول ورزياتي، دا په دي پرېپوهېدنه چې: خوي وي + کول

دا ځانگړني دي او که بايد يوي لار ته سره راوړل شي او ايا دي کي هم يوه لار شته او که توکلي همداسي دي.

رنگ کول

رنگول او رنگ کول.

ښکته کول، پورته کول

تيتول جگول

دا هم فکر ته راځي، چې گوندي دا به همغه لار وي، چې په ځنو ځايونو کي دا د کول ،، ک ،، نه ليکل کيږي، خو زه پرېکړه پرې نه شم کولی او مشوره مو غواړم.

له بلې خوا په پورته کي يو توپير په دي کي شته، چې دا لومړی خويوی په ،،،،، پايکيږي او دا بل بيا په بېغريزه توري پای مومي. دا دي نو گران ژبمینه وال سره و څېږي.

داکتر ماخان مېړی شينواری

د افغانستان د علومو اکاډمي او پوهنتونو پښتو څانگو ته په درنښت!

د افغانستان د علومو اکاډمي پښتو څانگي او د افغانستان د پوهنتونونو پښتو پوهنځيو ته له دي پرانستي ليک سره په ډېر درنښت داهيله لرم او د يوه سپينگيري په توگه هيله او سوال ورته کوم، چې:

- که څه مو له لومړي پیل څخه په فکر بڼه رانه غله، بیا هم دا یو ځل ولولې، تاسو خو به لږ تر لږه داسې فکر څخه ازاد شئ.

- دا یا په دې ډول لیکنه راته په پښتو کې نوې برېښي، نو له دې امله هم د پام وړ باید وي او

- داسې فکر ونه کړي، چې دامیري یو سرزوزی، یا لیونی او یا سپینگری سړی دی چې د ژبې سره د مسلک له لوري سر او کار نه لري او بیا داسې لیکني کوي او اوتې بوتې وایي نو دا د وخت تېرول دي او بس.

- ما لږ تر لږه په دې اخرو نږدې پنځلس کلونو شاوخوا په هر اړخیزه توګه د پښتو او په ځانګړې توګه د پښتو د ژبلاړ سره ځان ډېر بوخت ساتلی، نو بیا مې هم هیله ده، چې

- دما دا لیکنه په ژوره توګه وګورئ، لکه د یوه شاګرد لیکني مو او ناسمونونه یې راته په ګوته کړئ او که سمه مو ومیندله، نو هم دا نور بیا ستاسو د استادانو کار دي، چې سمون یې بیا څنګه گورئ او څه وړاندیزونه کوی.

لیکنه بیا ستاسو مخ ته ږدم:

په پښتو ژبلاړ کې نوې میندني او که....

یادونه: دا چې دا لیکنه مې د پوهنتون او علومو اکاډمي په نامهلکې، تکرار به وي، خو ګومان مې دی، که نوي به هم وي، خو بیا هم که تکرار وو، بیا لیدل یې هم کوم زیان نه لري.

پیل یادونه: ژبه پیدایښت دی او څوک په پیدایښت کې ګوتې نه شي وهلی او که دا کار وشي، نو هر ورو به ناسم وي. داپه دې تر دذذپو هېډنه، چې ما هم دلته له ځان څخه څه نه دي پیدا کړي یا جوړ کړي، هغه د پیدایښت څخه راپیدا څه مې سره شنلي یا روښانه کړي، هیله ده چې سم به مې میندلي وي..

- هیله ده، چې ویې لولئ، مرسته وکړئ، د پښتو ژبلاړي د ودې لپاره.

- په پوهنیزه څېړنه کې باید مخامخوالی (تضاد) نه وي، دا په دې پرېپوهېدنه چې باید رد نه شي.

نن د ۲۰۲۱ ز کال د مارچ ۳۱ – م په درې بجو مي خوب کډه وکړه، د همغه خپل چرت له امله، خو د ژبې په هکله مي ميندني (دما په‌هاد) وکړي، چي له دې امله ورته خوښ يم.

دا ليکنه په څو برخو وېشم او په لاندې توگه يي له تاسو سره گډوم:

لومړۍ: د ماپخواني اند د ځنو اړيکووينو يا که غواړۍ، د ادپوزېشنونو په هکله

دويم: څنگه والي يا حالتونه

دريم: دا اوس مي ورته د دې ليکنې په هکله پام شوي نومخاينيو، يا مرستندوي نومخاينيو او يايي که هرڅه د بللو وړانديز کوي. دا دوه برخي لري.

څلورم: پښتو- لږ تر لږه په داتيو حالت کې – يواځې پوستپوزېشنونه (پسي ځاينيو) لري.

پنځم: له الماني، انگرېزي څخه مو د ادپوزېشنونو په پخوانۍ بڼه ناسم پښتو ژباړلي دي

و لومړۍ ته: د ما پخوانۍ اند، چي دا ځني گډوله اړيکيوونه به گوندي سنترپوزېشنونه وي:

له...څخه (سره، کره)، په کې، پر...باندي، تر پورې، و ... ته او نور. گومان مي دا هم وو، چي گوندي پښتو به مخ - پسي – سنتر ځای نيوي ولري. په دې هکله مي ليکني شته.

دابه په ليکنه کې روښانه شي.

دويم ته: څنگه والي يا حالتونه، چي لنډ يي بيا له تاسو سره گډوم.

د پښتو څنگه والي، پېر يا حالت ته د مشوري لپاره.

د الماني ژباړل په مټه يا مرسته دا څنگه والي (پېرونه، حالتونه) د پوښتنو په مرسته په لاندې توگه روښانوو: دلته يواځې د پوښتنو له لارې.

۱ – نوميز څنگه والی: (څوک؟، چا؟)، (څه؟)

۲ – د خاوندوالي څنگه والی: (د چا؟، د څه؟)

۳ - داتیو څنگه والی: ۱ - (له چا؟) ، (له څه؟) ، ب - (وچا؟) ، (وڅه؟) پ - (په چا؟) ، (په څه؟) ، ت - (پرچا؟) ، (پرڅه؟) ، ب - (ترچا؟) ، (ترڅه؟) او نور.

دلته دې پام او خبرې پرې وشي، چې دا څنگه ونوموو، یا نومول شوي (که وي) . دې نور کي -گومان مي دی- ستونځي نه شته.

۴ - اکوزاتیو څنگه والی: (چا، څوک، څه)

گورو، چې ۱ - او ۴ - یو ډول پوښتنویونه لري، خو ۱ - د کرونې په څنگه والي او ۴ - د پرېکرونې یا نه کرونې په څنگه والي کي دی.

پوښتنغونډاله جوړوو:

څوک له چا سره د چا له کور څخه د چا وکور ته لار او په څه کي پر څه باندې څه يي د څه پرسر کېښود؟

داسې يي ځوابوو یا روښانه کوو:

(سپین) «۱» (له تور) «۲» سره (د تور) «۳» (له کور) «۴» څخه (د ځلمې) «۵» (وکور) «۶» ته لار او (په کوټه) «۷» کي (پرمېز) «۸» باندې (کتاب) «۹» يي د چوکۍ (پرسر) «۱۰» باندې کېښود.

د الماني ژبلار له مخي به «۱» نوميز، «۲»، «۳»، «۴»، «۵»، «۶»، «۷»، «۸» او «۱۰» داتیو، «۳»، «۵» واکوالي او «۹» اکوزاتیو حالتویونه یا پېرونه او که غواړۍ څنگه والي دي.

که ټول سره مرسته وکړو او دا پورته سره همغږيز کړو، نو زما په اند به مو د پښتو ژبي يو څه ستونځي اوبی کړي وي.

یادونه: ما چې دا پورته د حالت لپاره څنگه والی لیکلی، باور وکړی، چې دا حالت هم راته پېچلی برېښي، چې له عربي به سم وي او که نه؟

پرته له دې په دې پېر هم نه پوهېږم، چې دا به حالت ته وايي او که څنگه؟ که دې کي هم هر څنگه پرېکړه وي یا وه، نو یو کار به مو سرته رسولی وي. هیله ده چې اندونه سره گډ کړو.

اوس راخو:

و دريم ته: دا اوس مي ورته پام راگر خېدلی نومخاينوي.

دا کوم دي؟ دا ،، را، در، ور، دي او ،،مي، دي، يي،، ، چي د کارونو يي بېلابېل خاينه شته.

دا په دوه برخو وېشو

الف: الف ۱ - مور په پښتو ژبه کې د خاوندوالي لپاره مرستندوي يا پوره او که هرڅنگه يي بولي نومخای نيوي لرو:

،،مي، دي، يي،،. د دي، يي،، نارينه، بنځينه او ډېر هم همداسي دي او د ،،مي، دي ،، لپاره وايو چي ،، مو ،، . پوښتنه دا ده چي دا به د دواړو لپاره وي او که د يوه لپاره.

دا هم په دوه ډوله کارول کيږي

الف ۱ ۱ - که ووايو: کور مي (دي، يي) سپين دی، نو پوهيږو، چي دا د خاوندوالي نومخای نيوي دي او

الف ۱ ۲ - که ووايو: کتاب مي (دي، يي) واخست، نو دلته دا بيا نوميږي حالت دی. دلته بيا د کړونې په څېر رامنځ ته کيږي. هيله ده، چي په دي هکله به هم کران مينه وال مرسته وکړي، زموږ د خبرو لپاره ال ۱ ۱ - غوره دی.

توپير يي: په الف ۱ ۱ - کې د مي، دي ، يي پسې خويوی راځي يا کړنوی پسې نه راځي او په الف ۱ ۲ - پسې بيا کړنوی راځي، چي له دي څخه يي توپير کېدی شي.

الف ۲ - همداسي د داتيو لپاره هم دا لاندي نومخاينوي لرو:

،،را، در، ور،،، چي ډېرگوني يي هم همداسي دي.

د دي لپاره به يي الماني او انگريزي انډول راوړو او وبه گورو، چي دا هم همغښتي موخوردې.

ب - څنگه والي يا حالتونه، که غواړی پېر.

ب ۱ - د خاوندوالي څنگه والی يا حالت

انگريزي نومخاينيوبي د خاوندوالي لباره

His yours my

.....المانبي

Sein dein mein

اندول پښتو يې د ساده يا نيم – يا خاوندوالي نومخاى نيوو سره . دا اوس اوبليکوس حالت بولو.

مې دې يې

پښتو پوره يا ورسره بلد نومخاى نيوي يا خانيز نومخاينيوبي

دما دتا دهغه... او نور (زه زما، ستا نه ليکم، که څه هم په کلي کې يې داسې بولو، ځکه چې ،،د،، د خاوندوالي مورفيم دى او ټوليز دى).

يادونه بنځينه او ډېر يې په پام کې نه دي نيول شوي.

My(mein) house(Haus)

کور مې

دما کور

ب ۲ – د داتيو څنگه والى يا حالت

را - ، در- ، ور - (څخه، سره، کره، باندي، لاندي، کې، پورې، ته، ...)

که الماني ته مو پام راوگرځوو، نو دا پورته اړيکيوونه ټول د داتيو په څنگه والي کې دي، چې په پښتو کې هم سر ورسره خوري.

له ما - ، له تا – له هغه (هغې) – (څخه، سره، کره) او

پر ما -، -تا، - هغه(باندي او پورې)، په ما-، په تا- ، په هغه کې، تر ما-، تر تا - ، تر هغه پورې، و-تا، و ما - ، و هغه ته

(و....) په کندهاری گردود کې په روښانه توګه شته

کور می، - دی، - یی،

انګرېزي نومخري د داتيو لپاره

him you me

الماي نومخري د لپاره

Ihm dir mir

پښتو نومخري د داتيو لپاره

را در ور

دا پورته، مرستندوی(؟) نومخاینیوي د یو او دېرو لپاره هم دي او تیک همغه د الماني او انګرېزي په څېر د داتيو حالت ښايي او دا لاندې یی بل ډول دي.

له ما له تا له هغه او نور

د حالتونو څېړنې له مخې پای لاس ته راړنه او ګومان می دی، چې داپرېکړه- که راسره ومنل شوه - نوې وي .

څلورم: پښتو ژبه لږ تر لږه د داتيو حالت کې یواځې پسي ځای نیوي، پسي ایکویونه یاپوستپوز پښتونه لري.

څه پوهېږو، چې دا پوستپوز پښتونه دي؟

لکه لږ تر لږه زه په ی اند وم، چې

دا له... (څخه، سره...) او همداسې دا په... کې او پر... باندې، تر... پورې او نور سنترپوز پښتونه دي، خو داسې نه دي؟

هغه اړیکویونه چې د را، در، ور سره راځي، برېښي چې پوستپوز پښتونه دي.

نو دا له، په، تر او نور نو بيا كوم ژبني توکي يا ژبني څه دي او همداسې خپلواکه تر پېپوهېدنه هم نه لري. دابه روښانه کړو. دا يواځې د يوه نومخري سره پر پېپوهېدنه لري يا يې په واک کې دي او بس.

که منلي مو وي، چې ،، د ،، د خاوندوالي مورفيم دی او له مې، دې، يې څخه همداسې برېښي، نو دلته هم دا ،، له، په، پر، تر... ، د داتيو حالت مورفيمونه دي او يا د ما، دتا، دهغه، ... سره يوځای داتيو حالت ورکوي.

بل لامل يې دا دی، چې دا له او نور په را، در، وړ کې دننه يا خوندي دي.

يو څو بېلگې:

له ما (-تا، -هغه...) څخه ولاړ. را (در، وړ) څخه ولاړ.

تر تا پورې در ورسېد. در پورې در ورسېد.

يادونه: که دا سم وي، نو گورو، چې تر مور تل ناسم او زيات کاروو.

پنځم: له الماني، انگرېزي څخه مو د ادپوزېشنونو په پخوانۍ بڼه ناسم پښتو ژباړلي دي يا لږ تر لږه ما، داچې دا له، په ، پر، و، تر نو په الماني او انگرېزي دا سي نه دي؟

ما تراوسه پورې داسې انگرېل:

۱ – له... څخه، يا ځانله له vor; from

۲ – تر يا تر... (پورې) bis; until

غوندې د ،، را، در، وړ،، نومخاينيوو سره او وړ څخه نوې روښانه ونه.

سپين په ۱۰ بجو در څخه راروان شو او په ۱۲ بجو را پورې راورسېد

سپين په لسو بجو له تا څخه راروان شو او په ۱۲ بجو ترما پورې راورسېد.

دا پورته ،، له تا، د ،، در، په ځای او ،، ترما، د ،، را، په ځای دی، نو دا ،، له، پرته له، تا، او ،، تر، پرته له، ما، څخه کومه بله ترې پوهېدنه نه لری، دا په دې پر پېپوهېدنه چې بلواک دي، څخه او پورې اړيکويونه دي. بيا دا ،، له، او ،، تر، اړيکويونه نه دي، لکه تراوسه پورې مې يا ښايي چې اندل.

۳ - په... کې im, in

۴ - پر.... باندې يا پر auf, of

۵ - و...ته zu, to

۶ - له .. سره mit, with

د Vor, bis, in, auf, zu لپاره د پښتو انډول دي:

څخه، پورې، کې، باندې، ته

يوه بېلگه: سپين راڅخه در روان شو او په لنډ وخت کې در پورې در رسيرې.

شپين له ما څخه و تا ته در روان شو او په لنډوخت کې به تر تاپورې درورسيري.

دلته دې اړوند دې ته هم پام راوړول، درواړول، ورواړول شي، چې دلته لکه راغی، درغی، ور غي هم شته.

داد څپرلو خونديونه راته پېچلې، خو له ردولو يا مخامخوالي راته ازاده يا خپلواکه برېښي.

بيا لنډ: که ،له، تر، په، پر، ، خپلواکه پرېپوهېدنې نه لري او د نوميز نومخاينيوو سره د نوميز حالت بدلول خوندي لري، چې دلته يې لاس ته راوړنه، د خاوندوالي او داتيو حالتونو څرگندونه ده، دا په دې ترېپوهېدنه، چې بيا: له دوي سره دا حالاتونه بدليري.

هيله ده، چې پر دې باندې به يو له بل سره گرمي خبرې ولرو.

يادونه: دا لږ تر لږه رد نه شو، نو بيا به دا ورسره ليکم، چې له تاسو په کې د ردولو څه نه وو يا منل شوی. ستونځې په کې شته، خو د ستونځو بيو لپاره هم په پيداېښت کې پيداېښت لارې ورکړي.

د تاسو د سرې سينې څخه ډېره مننه.

.
. .
. .

د ولس ژبه، که په پوهنه کې ورځنۍ شوې- پردۍ ژبه؟

مور په ولس کې- داسې به ووايو چې - له پيداېښته غونډارۍ او غونډوسکه لرو. داروبښانه کوو، چې داڅه شی دي، لکه د نړۍ د نورو ژبو په لکسيکونو کې چې روښانه شوي دي.

غونډارۍ:

يادونه: شمېر پوهنيز فرمولونه نه راوړو.

په ځمکچپوهنه کې غونډارۍ د غونډارې هواري او غونډارې تن يا بدن لپاره کارول شوی نوم دی.

- غونډارۍ يوه هواره لري. گوډونه او کونجن نه لري او ناپای ډېر اړخونه اړخونه لري (د گړديو کرښي).

- هغه خپل منځ ټکي ته سيومتريک ده همداسې محورسيومتريک، که محور له منځټکي تېر وي.

- د غونډارې لويه گړدۍ هغه هواره ده، چې د غونډارې له منځټکي تېرېږي. د هغې گړدۍ نیمې د غونډارې نیمې ده او لويه گړدۍ غونډارۍ هم نیموي، نو غونډارې نیمې يې بولو.

- غونډارۍ د يوه تن په څېر سوچېوچ د غونډوسکي بڼه لري.

- کوچنۍ گړدۍ ټولې د غونډالې منځ کې هغه گړدۍ دي، چې په غونډارې کې د لويې گړدۍ کوچنۍ دی.

- د غونډارې ټوټې يا غونډارې غوڅې شوې ټوټې هغه تنونه دي، چې د وېشني له لارې د لوي او کوچنۍ گړدې د ټوټونې منځ کې پرته دي.

- که د غونډارې ټوټه نیمه غونډارۍ وي، نو سړی د نیمغونډارې غږېږي.

- د غونډارې ډکې د هغې د هوا يا فضا منځپانگه پېژندل شوې، هغه چې د غونډارې د پاسهوارې لخوا رابنده ده.

بل غونډارې ته ورته بدن يا تن

غونډوسکه.

غونډوسکه له څرمني يا له مصنوعي (نه پيداېښتي) موادو څخه يو گرد، په ورسره بلده ډول غونډارېډوله، ايلاستيکي لوب اله يا سپورت اله ده، چې مور به له رينجاړو جوړوله. د غونډوسکو په څنگ کې د کلکو موادو جوړ لوبغونډاري هم شته، لکه لرگي ياوسپنه او نور.

د پېژند له مخې غونډاري او غونډوسکه ورته ځمککچيز تنونه دي، چې د لوبو بېلا بېل الات هم لري.

په ورسره بلده يا نورماله توگه غونډوسکي له هواډکو پوښونو ډکي وي، چې د پمپولو له لارې د يوه ټاکلي زور لاندې ډکيري. ځانگړې يې د بېلگې په توگه د هاگي او د گلف غونډوسکي دي.

دمورن موخه:

دمورن د ټولو پوهنيزو څانگو ټول مسلکي يا ريښه اړوند ويونه زيات يې عربي او ځني يې فارسي دي. په دې خبرې نه کړو، چې ولې. د ټولو هغو ويونو، چې هغه په دغو پرديو ژبو کې پيداېښتي شتون ولري، هغه هرو مرو په پښتو کې هم شته دي.

که مور – لکه په نورو ژبو کې چې شوی- خپل يو نوم يا يو څه څېرو، نو دا سي مخ ته ځو يا بايد لار شو، لکه دا د نورو ژبو ويونکي.

مورن به يې دلته يواځې دوه بېلگې راوړي.

اوس مو موخه دا ده، چې دا نو ولي کړه وپولو او همداسې په ځمککچيوهنه کې دکري لپاره، چې بېرته همدا غونډوسکه ده يا غونډاري، غونډوسکه يا غونډاري ونه لیکو. نور پوهنيز ويونه هم همداسې. مورن او تاسو خو به هم يو خت کې په لکسپکونونو کې دا خپل ويونه او نومونه داسې په شننيزه توگه روښانه کوو، چې يو شی څه شی دی.

د غونډاري بېلگې: د نسوارو غونډاري، باغکي، دلوبو غونډاري هم شته، چې غورځولکيري او يوې ټکلي موخي ته د نږدېکېدو سره يې کتونکي څرگنديري ياروښانه کيو او که غواړی معلوميري. همداسې مردکي، چې مورن به غوزان په کټل او يا چورلتي چې له لرگي به جوړه وه.

د غونډوسکي بېلگې: د مورن د هيواد په پېلابېلو ځايونو کې د لوبو لپاره کارولکيري. په لرگي وهلکيري، په ديوال يې ولي او نور. مورن به دا له رينجاړو جوړولي، يابنه يې په کور کې به راته ميندو او نورو خپلوانو داسې گردې گندلي. نورې بېلگې: د پښو غونډوسکه. د واليبال غونډوسکه او همداسې د هاگي او نورې د لوبو غونډوسکي.

ایا موږ هم دا د هاګي او جلف کړي وټولو؟

داپورته تنونه مو چي یاد کړل، دا ټول باید بیاکرة وبلل شي، چي د ولس لپاره دپوهېدنې لپاره به پوره ستونځمن او دلېک کسانو لپاره به پوره نابلد يا تری تېرېدونکي وي، چي گوندي داد ژبي غنا ده، خو دا د ژبي په خپلو ويونو ناتوانول دي، چي په پای کي باید له منځه لاړ شي.

خبره په بنه او بد کي نه ده، خبره په اړيښوالي کي ده.

دا به بنه برېښي، که ووايو، چي د غوزانو گټلو کرة؟

د پښو لوبو کرة، چي عربي يي کرة القدم دی.

يوه غونډوسکه چي د ،، باسکتبال،، لوبه پرې کيږي، د باسکتبال کرة وټولو يا کرة؟

او همداسي د غوزانگټلو مردکي په ځای د غوزانگټلو کرة ووايو يا وليکو او يا د نسوارو کرة يا دانوري د لوبو کړي او که څنگه؟

اخری پوښتنه: ولس دي له دي پيداېښت ورکړشو نومونو څخه تېر شي او که دا د ليکلوست خاوندان دي، چي تراوسه – په خواشيني بايد ووايم – لا دومره ډېر هم نه دي او دا کار هم ورته ساده دی، تېر شي؟

زه په دي اند يم، چي دا راته هرڅه ساده کوي، خو پوهېږم، چي له زده کړو څه څخه تېرېدل هم پوره ستونځمن دي.

که چېرې دا کار - چي بايد له ښونځيو پيل شي- کېده نو هرو مرو به پنځه کاله وخت ونيسي، چي په هغو کي دواړه نومونه وکارول شي او بيا نو پښتو نومونه پاتي شي.

ستاسو د سټريکېډو بڅښنه به راته کړی.

.
. .
. .
. .

د ډاکټر ماخان میږي شینواري کتابونو یا وته کتنه

د ډاکټر ماخان شینواري پوهنیز کارونه، ځانگړي دي، دا په دې مانا چې د نورو پښتو لیکنو سره د پښتو ژبي له مخي پوره توپیر لري او سوچي بوچي نوي دي. په لاندې ډول:

۱ – ډاکټر شینواري نږدې څلوېښت کتابونه د شمېر پوهني رېښه کې په پښتو کړي، دا په دې مانا، چې د عربي ویونو په ځای یا یې نوره هم بڼه د مسلکي نومونو انډول پښتو ویونه لیکلي. (دا انډول نومونه په پښتو کې شته، جوړ شوي نه دي)

۲ – په دري کتابونو کې یې فزیک هم په پښتو لیکلی، دا په دې مانا، چې پوهنیز او مسلکي ویونه په پښتو دي، چې دا هم د پښتو ژبي له پاره لومړی ځل دی.

۳ – دوه کتابونه د ژبي په هکله، چې هلته هم د نورو لیکوالانو د لیکنو د سمون سره سر او کار لری، چې نوموړی په کې تراوسه ځانله دی، لکه په دې نورو لیکنو کې هم. ملامتي به د نومړي وي، خو وایي، چې کړنې یې د ژبلار سره سمې او سم اندیزې دي.

که ژبسمون، چې بیا هم ډېر غزېدلی او چاپ ته چمتو دی، هغه ویونه د څېړني لاندې نیولي، چې ناسم ژبي ته را ننباسل شوي.

۴-دوه کتابونه ۱ ۴ – پښتو ژبلار د بنسټونو لپاره به په لنډ وخت کې خوره او

۲ ۴ – د ژبي په چوپړ کې به هم لنډو ورځو کې ستاسو لوستلو ته وړاندې شي.

زما زیاتي لیکني له پخوا په ټول افغان او اوس همداسې هغه زیات یې د تاند په خپرونه او د دعوت خپرونه کې خواره شوي او نور هم دا کار پسې روان دي.

او کتابونه په کتابتون.کوم کې خوريزي، چې هلته یې بیا د کتاب په بڼه لوستلی شی.

د ډاکټر ماخام مېري ليکنې او ژباړې

د ډاکټر ماخان شينواري چاپ او ناچاپ ليکنې، چې هغه زياته برخه يې له ketabton.com څخه خواره شوي:

:(Vienna (Austria 1988

لومړی:

topological Kaiser , M. Shinwari : Aproximation compact .H.K
Page 117 – 122 ; general algebra 6 algebra : contributions to

:(Vienna (Austria 1987

دویم:

und Aproximation durch Polynime in Universalen Interpolation-لومړی
Diss . Uni. Wien . Algebren

and Aproximation by Polynome in universal Interpolation-دویم
the University of Vienna/Austria Dissertation at ,Algebras

لاندي د شميرپوهني پښتوتول کتابونه په المان کې د ،، افغانستان کلتوري ودې ټولنه، له
خوا چاپ شوي دي

:(Bonn (Germany 2000

دریم: د شميرپوهني ستر کتاب : د شميرپوهني برسیره د انجنري، فزيک او اقتصاد لپاره ،
همداسې د بنوونکو او زده کوونکو لپاره (دا کتاب په ۹۰۰ مخونو کې چاپ او دا نوي
ليکنه به يې ځنو ځايونو غزېدلې او ځني ځايونه ترې لرې شوي دي)

:(Bonn (Germany 2003

څلورم: ځمکچپوهنه (هندسه) ، په سلو، زرو کې شميرنه، د گټې – او کټې د کټې
شميرنه ، د احتمالي شميرنه کتاب د بنوونځي ټولې اړتياوې پوره کوي

:(Bonn (Germany 2003

پنځم: الجبرونه (د الجبر بنسټونه دي) (ketabton.com ته پورته شوی)

:(Bonn (Germany 2003

شپږم: د شمير پوهنې انگرېزي - پښتو ډکشنري. (ketabton.com ته پورته شوی)
:(Bonn (Germany 2003

اووم: د شمير پوهنې الماني - پښتو - او پښتو الماني ډکشنري (ketabton.com ته پورته شوی)

dictionary German/ Pashto and Pashto/German Mathematical
:(Bonn (Germany 2003

اتم: دفرنخيال برابرېون (دا کتاب په دې څانگه کې يو پيل دی، ساده ليکل شوی)
ketabton.com ته پورته شوی)

equation Translation; An Introduction Differential
Germany): 2003) Bonn

نهم: د شمير پوهنې فرمولونو ټولگه
Formulas Mathematical
:(Bonn (Germany 2003

لسم: شمير پوهنه له عربي په پښتو
:(Bonn (Germany 1997

يوولسم: د افغانستان په هکله سپينې خبرې: په المان کې

،، د افغانستان روغي او بيا ابادولو ټولنه،، له خو

يادونه: له ۲۰۰۰ کال دمخه ډاکتر ماخان شينواري د ،، د افغانستان روغي او بيا ابادولو ټولنه،، له خوا درې سياسي مجلې هم را وستلې.

ژباړې او نورې ليکنې:

: (Brinkmann. (From Brinkmann.du.de .Prof

لاندي د برينکمن ليکني چي له پرينکمن ن ج څخه ژباړل شوي دي. دا کتابونه د بنوونځي له پاره او همداسي د کانکور ازموينې له پاره گټور دي.

دولسم - شمير پوهنه د بنوونځي لپاره لومړی ټوک (ketabton.com ته پورته شوی)

ديارلسم - شمير پوهنه د بنوونځي لپاره دويم ټوک (ketabton.com ته پورته شوی)

څوارلسم - شمير پوهنه د بنوونځي لپاره دريم ټوک (ketabton.com ته پورته شوی)

پنځلسم - د احتمالوالي شميرنه د بنوونځي لپاره (ketabton.com ته پورته شوی)

شپاړسم - احصايه يا ستاتيستيک د بنوونځي لپاره (ketabton.com ته پورته شوی)

لاندي کتابونه د شتوتگارت د پوهنتون د استادانو د لکچرونو څخه چي د شتوتگارت پوهنتون ن ج څخه خپاره شوي را ژباړل شوي.

اولسم - اناليزی ۱ (ketabton.com ته پورته شوی)

اتلسم - اناليزي ۲ (ketabton.com ته پورته شوی)

نولسم - کر بنيز الجبر (ketabton.com ته پورته شوی)

شلسم - د شمير پوهني بنسټونه (ketabton.com ته پورته شوی)

يوېشتم - د فرمولونو ټولگه (ketabton.com ته پورته شوی)

دوه ويشتم - فنکشنل اناليز (ketabton.com ته پورته شوی)

درويشتم - وکتور شميرنه (ketabton.com ته پورته شوی)

نورې ژباړې

څلرويشتم - له www.grundstudium.info/linearealgebra. څخه: کر بنيز الجبر (ketabton.com ته پورته شوی)

پنځوېشتم - Georg Gutenbrunner گڼونپوهنه يا د اعدادو تيوري (ketabton.com ته پورته شوی)

زما ليکني
(Germany) Bonn:

شپږويشتم - د شمير پوهني ستر کتاب دويم چاپ لومړی برخه: د پوره تغيراتو سره : دا کتاب د شمير پوهني برخي برسیره د انجنري، فزيک او اقتصاد لپاره ، همداسي د بنوونکو او زدهکونکو لپاره پوره گټور دی. په کتاب کې د اړتيا سره زياتونه او کونه راغلي (ketabton.com ته پورته شوی)

اوه ويشتم- د شمير پوهني ستر کتاب دويمه برخه (ketabton.com ته پورته شوی)

اته ويشتم - حُکمکچپوهنه (هندسه) دويم چاپ د پوره تغيراتو سره (ketabton.com ته پورته شوی)

نه ويشتم – الجبر بنسټونه دويم چاپ له تغيراتو سره (ketabton.com ته پورته شوی)

دېرشم - دېرې پوهنه يا سټ تيوري (ketabton.com ته پورته شوی)

يو دېرشم – د شمير پوهني سم اند (منطق رياضي) (ketabton.com ته پورته شوی)

دوه دېرشم - د يو څو شمير پوهانو ژوندليک (ketabton.com ته پورته شوی)

دریدېرشم – د شمير پوهني گډې وډې ليکني

څلور دېرشم- داهم ژباړه ده، خو ليکونکی يې متأسفانه راڅخه نابلد شوی: د مشتق او انتيگرال شميرنو ته تمرينونه او اوبيوني يا حلونه يې (ketabton.com ته پورته شوی)

پنځه دېرشم – د شمير پوهني انگريزي پښتو او عربي + دري ډکشنري

شپږ دېرشم – د شمير پوهني پښتو انگريزي ډکشنري (ketabton.com ته پورته شوی)

اوه دېرشم – د شمير پوهني پښتو ډکشنري د شمير پوهنيزو ويونو په پښتو روښانه ونه (ketabton.com ته پورته شوی)

اته دېرشم - د زره له کومې (دا هغه ليکني دي، چې ځني يې په نړيول جالونو کې خپري شوي دي.)

نه دېرشم – د افغانستان په هکله سپيني خبرې، چې وبه غزيرې.

څلوېښتم- د شتوتکارت پوهنتون لکچرنوټونو څخه ، چې د شتوتگارت پوهنتون ن ج څخه خپريري: د گروپونو تيوري (ketabton.com ته پورته شوی)

- د ښوونځي لپاره فزيک د برينکمن ليکنه

له پنځم ټولگي څخه تر اووم ټولگي پورې ژباړل شوی (دا چې زما دويم مسلک فزيک دی، دا ليکنې ژباړم. دا هم د دې ليکوال يوه ډېره ښه ليکنه ده، چې -د شميرپوهنې په څير- دلته هم زيات تمرينونه د حل يا اوبيوني سره په کې راغلي او ماته زيات گټور برېښي) او دالاندي د برينکن څخه راژباړلي

يوڅلوېښتم - فزيک لومړۍ برخه (ketabton.com ته پورته شوی)

دوه څلوېښتم - فزيک دويمه برخه. برېښنا پوهنه. همدا کتاب. (ketabton.com ته پورته شوی)

درېڅلوېښتم - د پوهنې وزارت له خوا چاپ د ښوونځي شميرپوهنې کتابونو ته کتنه. دې کتاب کې د ښوونځي کتابونو د هر کتاب يوې برخې ناسمونونو ته گوته نيول شوي او ناسمونونه بيا سم شوي هم دي. (ketabton.com ته پورته شوی)

څلورڅلوېښتم - د فزيک کوچنۍ ويونو دکشنري (ketabton.com ته پورته شوی)

پنځه څلوېښتم - پرېپوزېشن يا اريکويونه. (ketabton.com ته پورته شوی)

شپږڅلوېښتم = ژبسمون(پښتو کې ناسم راننوتې ويونه، چې سم شوي دي) (ketabton.com ته پورته شوی)

اووه څلوېښتم - پښتو ژبلار يا گرامر ۲۰۲۰ همدا کتاب (ketabton.com ته پورته شوی)

اته څلوېښتم - ژبسمون (که غواړئ دويم غزېدلي ليکنه) : له پخوانۍ ليکنې څخه نوی شوی او پوره غزېدلی ۲۰۲۰. (ketabton.com ته پورته شوی)

تازه ليکلي خو تراوسه کتابتون ته نه دي پورته شوي او دا د ځانله ليکنو په توگه له درې کاله را په ديخوا د تاند او په دا ورسته کې د دعوت او همداسې د نورو د ج څخه خوريري او خواره شوي دي. په دې کتاب کې د پښتو ناسم ننوتې ويونه څېړل شوي ناسمونونو ته

د ډاکټر ماخان ميري شينواري ژوند ته يوه لنډه کتنه

نوم: ماخان (په لومړي ځل يې نوم ،،ميری،، وو. د رحما بابا لیسې کې نومليکلو وروسته په ماخان باندې بدل شو)

د کورنۍ نوم : شينواری

د پلار نوم: ارواښاد نورالرحمان

د مور نوم: ارواښاده پستو

د نيکه نوم: ارواښاد حسن خان

د نيا نوم: ارواښاده صبره بي بي

د زېږېدو کال: ډاکټر ماخان شينواری د ۱۹۴۶ ز ک د سپټمبر په ۱۵ نېټه زېږېدلی دی (دا خو هغه رسمي ز ک دی. سمه نيټه يې ۱۳۲۲ او ۱۳۲۰ ش ه کلونو منځ کې بايد وي، خو تره مې وايي ۱۳۲۰ ه ک دی)

د زېږېدو ځای: ننگرهار د شينواریو د هسکې مېنې ولسولې په مورگې کلي کې زېږېدلی.

د مورگې غارخلي کلي کې د لمنځتون استادانو څخه له قرانکریم تر پنجکتاب، خلاصه، مونیې، گلستان پورې، چې دا مو بیا په ښوونځي هم لوستل، لوستلي، خو بې له دې چې پوره پرې پوه شي.

کلیوالي ښوونځي: له ۱۹۵۱ تر ۱۹۵۴ پورې د هسکې مېنې مورگې لومړني ښوونځي، چې دی يې هم د لومړنيو زدکونکو له ډلې څخه وو.

د رحمان بابا لېسه : له لومړي او بيا له دريم تر ۱۲ ټولگي پورې له ۱۹۵۴ تر ۱۹۶۵ پورې.

دی د رحمان بابا لیسې کې له دريم تر ۱۲ ټولگي پورې د خپل ټولگي اولنمره پاتې شوی.

۱۹۶۶ ز ک د کابل پوهنتون د طب پوهنځي په همدې کال کې

۱۹۶۶ ز ک د سپټمبر میاشت د ښوونځي برس له لارې اتریش ویانا ته تگ.

۱۹۶۶ تر ۱۹۶۷ کال پورې وينا اړوند مودلینگ کې د الماني يا بنه يې اتریشي ژبې او د ديارلسم ټولګي لوست.

اکتوبر ۱۹۶۷ د وينا پوهنتون کې نومليکنه، چې د پوره زياتو ستونځو سره په ۱۹۸۹ ز ک کال کې د ډاکټرۍ په اخستلو بريالی شو (دا نو پوره ستونځې دي).

له ۱۹۸۷ ز ک تر ۱۹۸۸ ز ک د فبروري تر پای د دباندنيو چارو وزارت کې مامور.

د ۱۹۸۸ د مارچ لومړۍ نېټې څخه تر ۱۹۹۲ جون پورې په بون جرمني کې د افغانستان جمهوريت سفارت کې د سفير دندې د شارژد افير (صفر نه وو) د نوم لاندې.

له هغې وروسته په جرمني کې سياسي پناه.

د ۲۰۰۴ ز ک جون څخه د ۲۰۰۵ ز ک جنوري پورې د کابل علومو اکادمي د پيداېښتي پوهنو څانګه کې دنده.

له ۲۰۰۸ ز ک د مارچ څخه د ۲۰۰۹ ز ک دسمبر پورې د رياضي څانګه کې د پوهنې وزارت درسي نصاب کې دنده.

ماخان شينواري بې کاره نه دی او لږ تر لږه له ۱۹۹۷ څخه همدا د کتابونو ليکلو او د ژباړې دنده په غاړه اخستې، چې خپل فکر تر شونې پولې پورې تازه وساتي.

ماخان ميړي په ۱۹۷۲ کې له لري د ميرمن ښاپيرۍ سره واده شوی، چې د واده خبر ورته اتریش وينا ته ورغلی.

ده د ميرمن ښاپيرۍ سره په ۱۹۶۳ ز ک کې کوزده کړې وه.

دوي ته لوي څښتن په اتریش وينا کې د مای په شلم ۱۹۷۹ ز ک دوه بچيان وبخښل، چې څانګه او اباسين نوميرې. څانګه په المان کې د پوهنتون علمي همکاره وه او د حقوقو ډاکټره ده او اباسين ملي اقتصاد او ټولنيزه سايکولوژي لوستلې.

ډاکټر شينواري ته د پوهنيزو هلو ځلو له امله ستاينليکونه:

۱ – د افغانستان کلتوري ودې ټولنه. جرمني

۲ – د افغانستان کلتوري ټولنه کولن ميشنيس. جرمني

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**